RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

THE-METAL-AND-MACHINE-MARKET (WEEKLY)

LE MARCHÉ DES METAUX ET DES MACHINES (HEBDOMADAIRE)

DER METALL- UND MASCHINEN-MARKT (WOCHENFACHBLATT)

STAŁE DODATKI: „ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA" • „POSTĘPY W PRZEMYŚLE" Z „DZIAŁEM AUTOMOBILOWYM" • „DZIAŁ BUDOWLANY i CERAMICZNY" • „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH"

PRZEDPŁATA kwartalna 4½ zł + 40 gr za dostawę franko w dom.

Tygodnik abonować można na wszystkich pocztach w Państwie Polskiem.

Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone są na stronie ostatniej.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA
POZNAŃ, WIELKA 10. - TEL. 2277

Subscription rates: For 3 months (England) sh 5
„ „ „ (Germany) Gmks 4.50
„ „ „ (U. S. A.) Dol. 1,—

ADVERTISING-RATES:
Full page zł 130,— Half a page zł 75,— One fourth of a page zł 45,— One eighth of a page zł 25,— One sixteenth of a page 15,— Advertisements on Cover plus additional tee. Advertisements from abroad will be calculated according to special rates. In special editions the rates are different.

Nr. 25 Poznań, 22 czerwca 1928 Rok VIII

Treść nr. 25:

Czarne djamenty.

WPŁYW SYTUACJI W GÓRNICTWIE WĘGLOWEM NA GOSPODARKĘ OGÓLNĄ. — WZAJEMNY STOSUNEK SPOŻYCIA WEWNĘTRZNEGO DO EKSPORTU. — ILE WĘGLA KONSUMUJE POLSKA, A ILE WYWOZI? — KARKOŁOMNE RÓŻNICE. — O NALEŻYTE WYZYSKANIE POJEMNOŚCI RYNKU WEWNĘTRZNEGO.

Pamiętamy wszyscy, jak ogromny wpływ na polepszenie się stosunków gospodarczych w kraju wywarło nagłe wzmożenie się eksportu węgla kamiennego w r. 1926 w związku ze strajkiem górników w Anglji. Okres ten słusznie uchodzi za czasy najlepszej konjunktury, jaką przemysł polski przechodził od chwili stabilizacji pieniądza, cały zaś kraj odczuł go, jako dobrodziejstwo stałej aktywności bilansu handlowego, wzmożonego przypływu walut wysokowartościowych, zwiększenia produkcji i spadku cyfry bezrobocia.

Jeżeli jednak chodzi o sam przemysł węglowy, to myliłby się ten, ktoby przypuszczał, że w okresie tej wyjątkowej konjunktury, rozwinął on zarazem największą swą aktywność produkcyjną. W istocie tak nie jest, statystyki zaś wykazują, że w latach następnych, t. zn. w r. 1927 i pierwszych miesiącach roku bież. ilościowo wydobycie i zbyt węgla są większe, aniżeli podówczas. W r. 1927 nadwyżka ta w stosunku do roku poprzedniego wynosiła około 7 proc., w stosunku do ostatniego roku przedwojennego atoli produkcja obecna wynosi tylko 92,92 proc., czyli o 7 przeszło proc. jest mniejsza.

W każdymbądź razie w roku 1927 mamy zwyżkę produkcji, co jest objawem bardzo korzystnym, a zarazem wielce charakterystycznym. Faktem jest bowiem, że zwyżka ta została osiągnięta nie kosztem zwiększonego eksportu, gdyż eksport w r. 1927 w porównaniu z 1926 spadł, lecz wzrostem zapotrzebowania wewnętrznego, a więc krajowej konsumcji. Konsumcja wewnętrzna zwiększyła się bowiem o pełnych 25 proc. i wynosiła w r. 1927 — 22 195 000 ton na o-

gólną sumę wydobytych w tym roku 38 072 000 ton węgla. Należy przypuszczać, że i w roku bież., spożycie wewnętrzne utrzyma się na tym poziomie, gdyż nawet obecnie, kiedy z powodu ciepłej pory roku zapotrzebowanie z natury rzeczy spada, spożycie wynosi ciągle jeszcze około 1 500 000 ton miesięcznie.

Obserwując stosunki w państwach, wysoko pod względem gospodarczym rozwiniętych, stwierdzić można powszechną regułę, że rozwój wszelkiej gałęzi przemysłu surowcowego (a taką gałęzią jest właśnie górnictwo węglowe), jest w pierwszym rzędzie uzależniony od natężenia wewnętrznej konsumcji wydobytego surowca. Im bardziej pojemny na dany surowiec jest rynek wewnętrzny, tem szerszą bazę operacyjną zyskuje odnośna gałąź przemysłu i tem większą dysponuje siłą ekspansywną. Tu też zapewne tkwi przyczyna wzgl. stałego rozwoju naszego rolnictwa (tyle niewyzyskanych terenów!), gdyż wywożąc prawie wyłącznie surowiec nieprzerobiony, nie wzmacniamy skłonności rynku wewnętrznego, którego konsumcja ogranicza się do własnych, mniej więcej stałych, a przytem wyjątkowo niskich potrzeb ludności.

Wychodząc z powyższego założenia, ż erozwój spożycia wewnętrznego jest fundamentem rozbudowy przemysłu surowcowego na eksport i jego ekspansji na zewnątrz, powinniśmy z wielkiem zadośćuczynieniem powitać fakt wzmożenia się konsumcji krajowej węgla. Z innej jednak strony przyznać należy, że spożycie wewnętrzne jest u nas ciągle jeszcze niezmiernie niskie, co zawdzięczamy niebywałym wprost skokom w jego nasileniu terytorjalnym. Otóż, gdy na zachodzie Polski spożycie jest dość znaczne i waha się w granicach od 500—6 000 kg rocznie na głowę ludności — to w takiem naprz. woj. nowogródzkim konsumcja wynosi okrągło zero! Skok od sześciu przeszło tysięcy kg. na jednego mieszkańca w woj. Śląskiem do 0 kg. przypadających w woj. Nowogródzkiem jest doprawdy niebywały. A trzeba zaznaczyć, że we wszystkich 5 województwach, stanowiących nasze Kresy Wschodnie, gdzie ludność używa przeważnie paliwa roślinnego i skutkiem tego uprawia rabunkową gospodarkę w lasach, spożycie węgla na głowę ludności nie przekracza nikłej ilości 40 kg.

Z powyższego wyciągnąć powinniśmy dwa wnioski: primo — że Wschód Polski pod względem uprzemysłowienia znajduje się w stanie pierwotnym i że pobudzenie inicjatywy w tym kierunku byłoby rzeczą nad wyraz pożądaną i — sekundo, że w kraju samym, na własnym rynku wewnętrznym, mamy ciągle jeszcze tak znaczne a nie wyzyskane możliwości zbytu, jakich w danej chwili żaden rynek zagraniczny nie byłby w stanie nam dostarczyć. Oczywiście, aby wyzyskanie tych możliwości, dało się uskutecznić, należy zorganizować lepiej nasz handel węglowy, zwłaszcza na wschodzie; rząd zaś ze swej strony przez większą ochronę lasów i przez pobudzenie racjonalniejszej ich eksploatacji powinien dopomóc do odzwyczajenia ludności kresowej od paliwa roślinnego, a tem samem — do spełnienia ważnej misji cywilizacyjnej o doniosłem znaczeniu gospodarczem.

W przyszłym numerze naszego pisma zajmiemy się osobno kwestją eksportu naszego węgla i związanemi z nią zagadnieniami.

Witold Hasiński.

Przystąpienie Polski
do międzynarodowego kartelu stalowego
a niemiecki przemysł górnośląski.

FAŁSZYWE ALARMY ZWIĄZKU GÓRNICZO - HUTNICZEGO W GLIWICACH. — SPRAWA POLSKIEGO KONTYNGENTU EKSPORTOWEGO. — POROZUMIENIE WINNO OPIERAĆ SIĘ NA WZAJEMNOŚCI.

Aktualna dziś sprawa przystąpienia hut polskich do międzynarodowego kartelu stalowego, odbiła się głośnem a nieprzyjaznem echem po tamtej stronie kordonu, na niemieckim G. Śląsku. Nie obyło się też bez przekręcania faktów, co musi się wydać tembardziej dziwne, że przecież samo założenie porozumienia międzynarodowego wyklucza możność wszelkich nieścisłości. Niemiecki przemysł górniczo - hutniczy z obszaru górnośląskiego, zrzeszony w Związku Górniczo - Hutniczym w Gliwicach, w jednej ze swych oficjalnych publikacyj imputuje mianowicie przemysłowi polskiemu, iż jako warunek przystąpienia do międzynarodowego kartelu stalowego stawia poza zupełną swobodą dysponowania rynkiem wewnętrznym, także żądanie przyznania mu kontyngentu przywozowego do Niemiec w wysokości 350 tysięcy ton. Z powyższego ujęcia sprawy Związek Gliwicki bierze asumpt do alarmowania opinji publicznej rzekomą zaborczością hut polskich, a w pesymiźmie swym posuwa się tak daleko, że twierdzi nawet, jakoby z chwilą przystąpienia Polski do międzynarodowego porozumienia stalowego, wszelkie płynące stąd korzyści dla niemieckiego przemysłu górniczo - hutniczego za jednym zamachem zostały przekreślone.

W rzeczy samej sprawa przedstawia się grubo inaczej.

Przemysł hutniczy polski mianowicie wysunął żądanie przyznania mu kontyngentu eksportowego w wysokości 350 tysięcy ton nie do Niemiec tylko, lecz do wszelkich wchodzących w rachubę krajów, importujących produkt hutniczy w zwykłej lub uszlachetnionej postaci. Polska domaga się zatem przyznania jej ogólnego kontyngentu wywozowego w powyżej określonych rozmiarach, kontyngent zaś, przeznaczony do wywozu do Niemiec, stanowiłby jedynie pewną część kontyngentu ogólnego.

POZNAŃSKO-WARSZAWSKIE TOW. UBEZPIECZEŃ
SP. AKC.
W POZNANIU
Oddział w Poznaniu
ul. Kantaka 2 - Tel. 33-22 i 33-23
przyjmuje
ubezpieczenia:
od szkód pożarowych
od kradzieży z włamaniem
od szkód wodociągowych
od następstw nieszczęśliwych wypadków
od odpowiedzialności prawno - cywilnej
od uszkodzenia samochodów (auto-casco)
od uszkodzenia samolotów.
Centrala Towarzystwa oraz jego Oddziały służą bezpłatnie wszelkiemi informacjami w sprawach ubezpieczeniowych i przysyłają na życzenie urzędnika dla zawarcia ubezpieczeń.
Gwarancje Towarzystwa: Oprócz rezerw w kapitałach i papierach wartościowych
10 cennych nieruchomości
(zdjęcia obok)

Okoliczność, że polskiemu przemysł. hutniczemu należy się przydzielenie pewnego kontyngentu do przywozu na rynek niemiecki, sam przemysł niemiecki, zainteresowany w tej sprawie, uznać musi i uznaje. Najprzód dlatego, że produkcja hut polskich przewyższa zapotrzebowanie krajowe, a z przyczyn geograficznych, oraz gospodarczych naturalnym zbytem dla powstałej nadwyżki jest rynek niemiecki. Pozatem z rynkiem tym hutnictwo nasze wiąże liczne, ugruntowane już pewną tradycją stosunki handlowe. Jeszcze ważniejszym atoli jest wzgląd na wzajemność w poczynionych koncesjach. Jeżeli bowiem przemysł niemiecki importuje do Polski w nieograniczonych ilościach różnego rodzaju maszyny, narzędzia i inne wytwory uszlachetnionej produkcji górniczo - hutniczej, to i Polska ma prawo domagać się za to rekompensaty w postaci odpowiedniego kontyngentu przywozowego dla swej produkcji hutniczej.

Zresztą, jak wyżej zaznaczyliśmy, przemysł niemiecki uznaje to prawo, co najlepiej uwidocznia się w tem, że już od dłuższego czasu prowadzi z przemysłem naszym rokowania w tej sprawie. Oczywiście głos decydujący przy rozstrzygnięciu zagadnienia będzie miał przemysł górniczo - hutniczy zagłębia westfalsko - reńskiego, nie zaś Związek Gliwicki...

Spodziewać się należy, iż mimo niepokojów szerzonych przez przemysłowców górnośląskich, porozumienie pomiędzy przemysłem polskim i niemieckim zostanie niebawem osiągnięte, a tymczasem cała sytuacja, związana z przystąpieniem Polski do międzynarodowego kartelu stalowego, zostanie ostatecznie wyjaśniona. Najważniejszą rzeczą atoli jest, żeby przy zawarciu umowy, pomiędzy kontrahentami nie było miejsca dla nieporozumień i powikłań, powstałych skutkiem braku lojalności przemysłowo - kupieckiej. Na tej lojalności bowiem opiera się zasada każdego międzynarodowego porozumienia gospodarczego.

Nawiązując do uwag powyższych pragniemy również poświęcić kilka uwag samemu kartelowi stalowemu i międzynarodowej sytuacji na rynku stalowym. Otóż funkcjonowanie kartelu nie jest takie, aby nic nie przedstawiało do życzenia. Czynnikiem najbardziej niezadowolonym z dotychczasowych kwot, są Niemcy, które też kwoty te stale przekraczają i w związku z tem świadczyć muszą bardzo poważnie na rzecz kasy kartelowej w postaci znacznych opłat karnych.

Jednakże trudno przypuszczać, aby Niemcy zdradziły dążność do rozbicia kartelu, gdyby się to stało, byłyby one formalnie zalane produktem pochodzenia obcego, dziś natomiast, dzięki obowiązującym ograniczeniom są w stanie utrzymać pełną pracę w swych zakładach hutniczych.

Ostatnio konjunktury zbytu znowu się poprawiły, wobec czego nietylko Niemcy, lecz i Francja oraz Belgja zaczynają przekraczać swoje kwoty. Ta ostatnia okoliczność stoi w bezpośrednim związku ze znacznem podniesieniem się produkcji stalowej, zarówno francuskiej, jak i belgijskiej. Nie jest więc rzeczą wykluczoną, że z różnych stron rozpocznie się akcja o podwyższenie kontyngentów.

Charakteryzuje poniekąd stosunki kartelowe wysokość każdorazowych stawek karnych za przekroczenia kwoty eksportowej. Otóż stawkę tę ustalono najprzód w wysokości 4, później 2, a w końcu 1 dolara za tonę. Powyższe obciążenie jednakże jest ciągle jeszcze dość znaczne i nie czyni bynajmniej postanowień kartelu iluzorycznemi.

Polski przemysł hutniczy, przystępując do kartelu winien mieć na oku zachodzące obecnie w kartelu procesy, aby być przygotowanym na ewentl. rozpoczęcie nowej walki kontyngentowej pomiędzy jego członkami, która zdaje się obecnie wisieć w powietrzu.

Jak zwiększymy nasze obroty w artykułach gospodarstwa domowego?

ROZPISANIE KONKURSU, WYSYŁANIE LISTÓW IMIENNYCH, REJESTR KLIENTÓW, OSOBISTE ZJEDNYWANIE SOBIE KLIENTÓW, WYSTAWY SPECJALNE, POKAZY PRAKTYCZNE.

W branży artykułów gospodarstwa domowego i towarów żelaznych czyni się obecnie największe wysiłki celem ożywienia martwego sezonu w interesach. Wielką rolę w tych staraniach gra obecnie znowu publiczne rozpisanie konkursu. Tak np. przed kilkoma tygodniami rozpisał jakiś większy sklep artykułów sprzętu domowego, towarów porcelanowych i żelaznych konkurs, w którym zażądał od publiczności wynalezienia jakiegoś określenia w formie wiersza na prowadzone przez siebie kuchenki, zwykłe i gazowe, oraz maszyny do prania. Określenie to miało jednocześnie podkreślać nazwę firmy oraz służyć przedsiębiorstwu, jak i odnośnym przedmiotom jako reklama i polecenie. Przytem dla trzech najlepszych rozwiązań i wierszy wyznaczono trzy wielkie nagrody, mianowicie kuchenkę zwykłą, kuchenkę gazową i maszynę do prania, a oprócz tego także jeszcze małe nagrody pocieszenia. Konkurs ten połączony był w umiejętny sposób z szerokiem zaofiarowaniem w tych kuchenkach gazowych i zwykłych oraz w maszynach do prania, które w ogłoszeniu podane były w formie fotografji z dokładnem podaniem cen.

*

Rozumie się samo przez się, że przez takie umiejętne połączenie konkursu z zaofiarowaniem, działanie tego ostatniego zostało bardzo silnie podniesione, a uwaga wszystkich została znowu raz ze skutkiem skierowana na odnośny skład towarów żelaznych i sprzętu domowego. Liczba tych, którzy zapomocą kilku dobrych wierszy chcieli otrzymać kuchenkę gazową czy zwykłą, lub maszyny do prania, była bardzo wielka, tak, że firma, która rozpisała konkurs, otrzymała wielką ilość pism, na podstawie których zmierzyć mogła nietylko skuteczność swego ogłoszenia, albowiem dostarczyły one jej zarazem także obfitego i nader cennego materjału adresowego, który przy zjednywaniu sobie klienteli przez osobiste pisma i zaofiarowanie daje bardzo dobre usługi.

*

Obok rozpisania konkursu szczególnie ważną rolę odgrywa także właśnie owo osobiste zjednywanie sobie klientów przez wystosowywanie imiennych pism. Jest bowiem wiele takich przedsiębiorstw, których kierownicy śledzą dokładnie lokalną prasę codzienną oraz z najbliższych miejscowości i wycinają skrupulatnie wszelkie ogłoszenia o urodzinach, przedewszystkiem jednak ogłoszenia zaręczynowe i weselne. Natychmiast skierowywują się do odnośnych rodzin i małżonków z osobistemi życzeniami szczęścia, przyczem zarazem polecają się ich względom. W ten sposób zdobyto już niejednego nowego klienta z pośród zaręczonych i zaślubionych, a w związku z tem zawarto niejedne poważne transakcje.

*

LOKOMOBIL

dostarczyliśmy do wszystkich części świata.

Liczba ta wzrasta z dnia na dzień

Nasza dzisiejsza najnowsza

R. WOLFA

lokomobila o przegrzanej parze

posiada te zalety, że

1. **także przy wielkiej nierówności obciążenia jest absolutnie pewna w biegu**
2. **obsługiwana być może przez każdego**
3. **wymaga niezwykle minimalnej ilości paliwa**
4. **umożliwia wybór najtańszej jakości paliwa (miał węglowy, odpadki drzewne, trociny i t. d.)**
5. **koszt nabycia jej jest nikły (zwykły montaż)**
6. **para wydechowa dostarcza bezpłatnie cennego ciepła do ogrzewania, suszenia i t. d.**

Lokomobila Wolfa jest podwaliną do
rentowności
również i w ciężkich czasach

3792 **MASCHINENFABRIK BUCKAU R. WOLF A·G MAGDEBURG**

Zastępca na Województwo Poznańskie

NITSCHE i SKA POZNAŃ, ul. Kolejowa 1/3

Tow. Akcyjne

PRZEMYSŁU METALURGICZNEGO

w POLSCE

RADOMSKO

Adres telegr.: „Metal" Telefon nr. 22

wyrabia:

DRUT żelazny i stalowy ciągniony, miedziowany, ocynkowany, dla telegrafów i telefonów, w kręgach i prętach, drut kolczasty i skobelki.

GWOŹDZIE druciane kwadratowe, okrągłe i fasonowe.

LINY stalowe wydobywalne, pochylniane, prowadzące, niosące, ciągnące, dla podnośników i dźwigów, dla przekładni.

SPRĘŻYNY meblowe z końcami prostemi, zakręcanemi i zapinanemi.

KLAMERKI stalowe do bel.

NITY saskie, bednarskie, blacharskie, kotłowe, do zbiorników, do krat, do okrętów, do zawias.

WKRĘTKI żelazne i mosiężne do drzewa i do metali, wkrętki kute, śruby do krzeseł.

SZPADLE i ŁOPATY stalowe, motyki, skrobadła i tłuczki.

WIDŁY stalowe do siana, do nawozu, do koksu, do buraków, do kartofli, kopaczki i dziabki.

KONSTRUKCJE żelazne, jako to: budynki fabryczne, hale maszynowe, szkielety wież kościelnych, dachy, mosty, zbiorniki, pomosty, specjalne wagony do piasku 15-o tonowe i mniejsze, kolejki przenośne, zwrotnice kolejowe, rozjazdy i zwrotnice tramwajowe, wagoniki, kolejki napowietrzne, dźwigi i krany.

4069

Wystawa „Wnętrze domu" a krajowy przemysł metalowy.

Wystawa „*Wnętrze domu*" i „*Technika na usługach gospodarstwa domowego*", która odbędzie się w okresie od 16 września do 3 października 28 r. w Katowicach, powinna m. in. żywo interesować krajowy przemysł metalowy, gdyż poszczególne działy wystawy obejmują różnorodne dziedziny naszej produkcji metalurgicznej. W szczególności na wystawie demonstrowane będą wszelkie urządzenia instalacyjne, nieodzownie potrzebne dla urządzenia domów, jak np. instalacje wodociągowe i higjeniczne, elektryczne, gazowe, prądu niskiego napięcia (radja, telefony, dzwonki itp.). W dziale zaś materjałów dla wykończenia wnętrza mieszkaniowego figurować winny wszelakiego rodzaju okucia meblowe oraz budowlane, klucze, karnicze itp.

Szerokie pole otwiera przed krajową produkcją metalurgiczną również i dział „*Technika na usługach gospodarstwa domowego*", który obejmować będzie wszelkie maszyny i urządzenia, mające zastosowanie w gospodarstwie domowem, w szczególności zaś maszyny i urządzenia:

1. elektryczne piece żelazne, odkurzacze itp.,
2. gazowe kuchenki,
3. ręczne maszyny do prania, magle, młynki, maszyny do wytwarzania lodu, maszyny do szycia itp.,

oraz wszelkie drobne praktyczne przedmioty dla użytku domowego, poczynając od wyrobów nożowniczych, a kończąc na urządzeniach chłodniczych.

Ponieważ w roku bieżącym w związku z uruchomieniem na ten cel specjalnych kredytów akcja budowlana na Śląsku znacznie się ożywi, przewidzieć można, iż wystawa katowicka posiadać będzie znaczne powodzenie praktyczne, przypada ona bowiem na okres, w którym wnętrze nowo wybudowanych domów będzie się instalować i przed objęciem ich dla celów mieszkaniowych w całości urządzać.

Liczne działy przemysłu liczyć mogą w ten sposób na wyjątkową konjunkturę zbytu na Śląsku — wystawa zaś katowicka umożliwi im w najwłaściwszym punkcie czasu należyte zademonstrowanie swoich wyrobów szerokim sferom ludności śląskiej. Stwierdzić wypada, iż dotychczas Śląsk, niedostatecznie orjentując się w krajowych źródłach zakupu, znaczną ilość wyżej wymienionych artykułów, służących potrzebom instalacyjnym oraz gospodarstwa domowego, sprowadza z zagranicy, jakkolwiek równowartościowy towar dostarcza producja krajowa. Winna ona dlatego dołożyć wszelkich starań, by przez należyte obesłanie wystawy dostatecznie spopularyzować swe wyroby na rynku śląskim, co w obecnej dobie walki o akwizycję bilansu handlowego, leży w ogólno-gospodarczym interesie kraju.

Nadmienić należy wkońcu, iż wystawę organizuje „Śląskie Towarzystwo Wystaw i Propagandy Gospodarsczej", Katowice, ul. Pocztowa 16, którego organizatorami i udziałowcami są magistraty miast śląskich, Izba Handlowa i Rzemieślnicza w Katowicach, oraz zrzeszenia gospodarcze Województwa Śląskiego.

Podobnie inne sklepy z towarami żelaznemi i sprzętem domowym kładą wielki nacisk także na ścisły kontakt z rynkiem budowlanym, z przedsiębiorcami budowlanymi i z urządami mieszkaniowemi, aby zawsze wczas dowiedzieć się, jakim osobom i rodzinom wynajmuje się nowe mieszkania. Chodzi bowiem o to, aby na czas z niemi wejść w porozumienie, celem zjednania ich sobie jako nowych klientów. Również i te metody okazały się w praktyce nader skutecznemi.

Rozumie się samo przez się, że te rzutkie przedsiębiorstwa prowadzą najczęściej także dokładny rejestr klientów i kartoteki klientów, a po części kontrolują także zakupy klientów, tak, że klienci, którzy od dłuższego czasu nie kupowali, mogą być przez wysłanie do nich specjalnych pism i ofert napowrót pozyskani. Aby tę kontrolę umożliwić, przedsiębiorstwa te oświadczają, iż są gotowe każdego czasu dostarczyć zakupiony towar do domu. Przez to klientela zostaje niejako zniewolona do podania swego adresu, który też, oczywiście, zawsze zapisuje się do rejestru klientów.

*

Odnośni sprzedawcy bowiem i kierownicy przedsiębiorstw zdają sobie dokładnie sprawę z tego, że właściwym fundamentem dobrego przedsiębiorstwa i najlepszą gwarancją jego dalszego pomyślnego rozwoju nie jest wcale kapitał, lokale przedsiębiorstwa, położenie, liczne okna wystawowe, dobrze posortowany magazyn towarów, wyszkolony personel, lub kierownictwo przedsiębiorstwa, lecz jedynie i wyłącznie stała klientela, gdyż przecież od niej w pierwszym rzędzie zależy przyszłość przedsiębiorstwa. Coraz bardziej na czoło występują dzisiaj także w ramach metod propagandy i zjednywania sobie klienteli oraz środków i dróg do ożywienia i poparcia przedsiębiorstwa małe wystawy specjalne, jakie tu i ówdzie, przy tej lub innej okazji urządzają poszczególne przedsiębiorstwa. Swego czasu już zwróciliśmy uwagę na to, że np. przed Bożem Narodzeniem, a także przed Wielkanocą, różne składy sprzętu domowego i artykułów porcelanowych zainscenizowały w swych lokalach specjalne wystawy stosownych do podarunków artykułów, które znalazły bardzo miłe przyjęcie i podniosły oraz ożywiły przedsiębiorstwo nietylko w odnośnych artykułach podarunkowych, lecz także we wszystkich pozostałych artykułach dla użytku domowego i sprowadziły do przedsiębiorstwa nowych interesantów i klientów.

*

Ta myśl wystaw specjalnych daje się, naturalnie, jeszcze dalej rozszerzyć i pokazuje zaraz na pierwszy rzut oka prawie niezliczone możliwości. Tak np. da się także bardzo dobrze urządzić wystawa kuchni domowej lub wystawa kuchni hotelowej, albo też wystawa porcelany lub także z najnowszego sprzętu domowego, podobnie wystawa łazienek lub pokoi kąpielowych, wreszcie także wystawa kwiatów i wystawa wazonów do kwiatów, wystawa świeczników, wystawa ogrodów lub wystawa nakryć pod nazwą „nakryty stół" itp.

Quis.

„Klingerit"

najlepsze uszczelnienie dla wysokich ciśnień. Jedynie prawdziwe z marką ochronną „KLINGERIT"

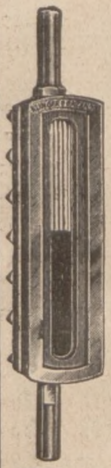

Klinger'a reflekcyjne armatury wodomierzowe.

Klinger'a reflekcyjne specjalne szkła twarde. 4421

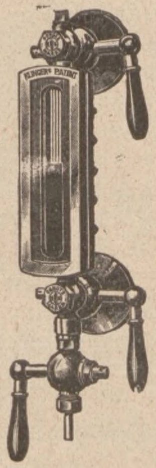

Klinger'a wentyl ze stawidłem tłokowem.

Richard Klinger

G. m. b. H.

Gumpoldskirchen pod Wiedniem.

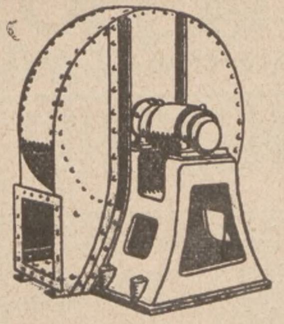

Wentylatory

na każde ciśnienie i każdą wydajność

dostarcza

Fabryka Maszyn Górniczych

Katowice-Załęże. 3296

Nowy udoskonalony prostownik

„STELLA"

dla radjoamatorów do ładowania w domu akumulatorów żarzeniowych i anodowych.

Nadzwyczajny wynalazek.

Komplet zł 85.—

Odsprzedawcom rabat, - Żądać prospektów.

Mieczysław Deblessen

Katowice Pawła 7, **Kraków** Sławkowska 10, **Lwów** Kołłątaja 7, **Bydgoszcz** Osada 16

Do nabycia we wszystkich składach elektrotechnicznych i radjowych. — Proszę żądać tylko z marką „STELLA", które są specjalnie udoskonalone. 5621

HUTH & ROETTGER
BYTOM — DORTMUND

PIECE PRZEMYSŁOWE
WYROBU KRAJOWEGO

kompletne, do wszelkich robót i dla różnych gałęzi przemysłu

INSTALACJE HARTOWNICZE

na gaz, ropę i elektryczność

PIECE kuzienne
PIECE do topienia 6073
PIECE do grzania
PIECE do odpuszczania
etc. etc. etc.

GENERATORY GAZU

Przeszło 30 lat doświadczenia

Referencje w całej Europie

W WARSZAWIE:

inż. B. Rudziński Wilcza 39-4 Tel. 322-63

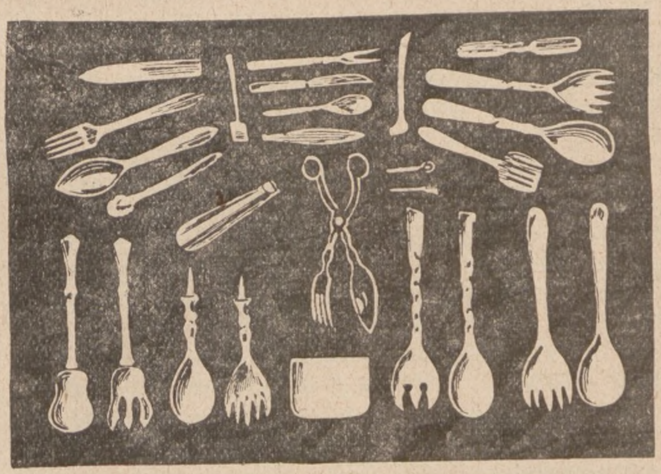

PIERWSZA KRAJOWA FABRYKA WYROBÓW ROGOWYCH

DURCZEWSKI i S-ka

Rok założenia 1919. — Nagrodzona złotemi medalami

Garnitury do sałaty, łyżeczki do chrzanu, do musztardy, do soli, do lodów, przybory apteczne i t. p. poleca po cenach przystępnych.

Na życzenie wysyła się kompletne wzory za pobraniem pocztowem.

CHEŁMŻA (Pomorze) ul. Wodna 5 TELEFON 84

5103

Z ŻYCIA GOSPODARCZEGO ZAGRANICY

FRANCJA.

Przemysł i handel stalowy cieszy się bardzo silną sytuacją; okres krytyczny zdaje się być ostatecznie przezwyciężony. Fabrykanci stale podnoszą ceny, a kraj. rynek sam zdolny jest zużyć całą produkcję fabryk i hut i zapewnić im pracę na dłuższy czas. Zamówienia krajowych i zagranicznych odbiorców rosną ciągle. Także ze strony władz państw południowo-amerykańskich napływają coraz liczniejsze zamówienia, prace publiczne pochłaniają tamże coraz więcej materjału budowlanego, konstrukcyjnego i montażowego.

Przeciwko natarczywości odbiorców na natychmiastową dostawę, fabrykanci bronią się automatycznem podnoszeniem cen.

Równocześnie na rynku żelaza i stali występuje na widownię wielkie naprężenie i wyraźna chęć odbiorców reagowania na rosnące ceny. Na podstawie cen bieżących nikt nie ma odwagi czynić zamówienia z późniejszą dostawą, niewiadomo bowiem, czy po upływie tego sezonu żelazo i stal będą miały jeszcze tak pewny i wszechstronny zbyt, jak obecnie. Wobec tego i sytuacja, aczkolwiek w chwili bieżącej bardzo dobra i pomyślna, bynajmniej nie jest stałą i pewną co do przyszłości. Nikt też nie ośmieli się wypowiedzieć otwartego zdania, jak długo dzisiejsza konjunktura utrzymać się zdoła.

TURCJA.

Stale wzrastające uprzemysłowienie i rozbudowa kraju powoduje coraz większe zapotrzebowania żelaza i wyrobów żelaznych. Materjał ten musi być wszystek sprowadzany z zagranicy.

Przeciętny roczny import żelaza handlowego i blach do Turcji oblicza się na 20 000 wagonów. Z tego Belgja dostarcza około 90 proc., resztę Niemcy, Francja i inne kraje. Przed wojną Niemcy zajmowały pierwsze miejsce. Fabryki zagraniczne sprzedają przez swych reprezentantów w Konstantynopolu, którzy od sprzedaży otrzymują 1—2 proc. prowizji.

Ceny kalkulowane są stale cif Konstantynopol lub cif inny port turecki, w funtach szterlingach za jedną tonę angielską (1016 kg.). Handel żelazem znajduje się przeważnie w ręku zamożnych i doświadczonych kupców ormiańskich.

Materjał kolejowy, jak podkłady żelazne, szyny itd., jest zazwyczaj sprowadzany przez towarzystwa, budujące koleje w Turcji, lub przez turecki zarząd kolei wprost z hut i fabryk zagranicznych.

Sytuacja na tureckim rynku żelaznym jest obecnie pomyślna, ceny mają tendencję wzrostu. Ceny belgijskie są dotychczas bez konkurencji. Można się liczyć ze stopniowym wzrostem importu w przyszłych latach.

Ceny informacyjne na pewne gatunki żelaza za 1 tonę angielską cif Konstantynopol w funtach szterligach są następujące: żelazo okrągłe dla budowli żelazobetonowych (rozmiary: 5.30 mm., wzgl. 3/8 — 1¼ cala; poszukiwane rozmiary ¼, 3/8, ½, 5/8 i ¾ cała; żelazo kwadratowe, pierścienie dla kół wozów Ł 6,9, belki żelazne (poutrelles) dla konstrukcyj żelazobetonowych (profil normalny, 8—40 cm. wysokość, długość 6—12 m.)) 5.10, rozmaite żelazo handlowe profilowane T-owe, I-owe, półokrągłe i in. Ł 6.15 w średniej, żelazo profilowane U Ł 5.15, cienka blacha gruba z miękkiej stali, prostokątna, dla statków i mostów (ew. żłobkowana) 4 mm. — 20 mm. Ł 7.7, cienka blacha falista dla pokrywania dachów, około Ł 12, rynny ściekowe 1½—12½; 6 m. długości Ł 6.15.

Państwowy Instytut Gospodarczy posiada oryginalne wzory warunków przetargowych kolei anatolijskich, które zainteresowani czytelnicy mogą przejrzeć na miejscu.

MEKSYK.

Uruchomienie w tym kraju polskiej placówki konsularnej ma, oprócz głównego zadania ochrony polskich obywateli, przebywających w Meksyku i innych republikach Środkowej Ameryki, także poruczone sobie studjowanie i przeprowadzanie tamże polskiej ekspansji gospodarczej.

Ilość obywateli polskich, przebywających w tych krajach, ocenić można na kilka tysięcy.

Możliwości wymiany towarowej polsko-meksykańskiej istnieją, gdyż Meksyk jest krajem mało uprzemysłowionym, pokrywającym swe zapotrzebowania towarowe w St. Zjedn. i w znacznej mierze w Europie.

Handel polsko - meksykański miał dotychczas rozmiary dość ograniczone, gdyż w pierwszych 10-ciu miesiącach r. ub. wywieziono z Polski do Meksyku zaledwie za zł 200 000, a naodwrót przywieziono do Polski towarów za zł 5 000 000.

Jako artykuły eksportowe z Polski należy wymienić oprócz produktów zwierzęcych (szerść, szczotki, pędzle), jaknajlepsze gatunki skóry wierzchniej i na rękawiczki, wyroby z kości i rogu, meble gięte, posadzki, wyroby z wikliny, towary lniane, wódki i likiery, *metale i wyroby metalowe, cynk i wyroby z cynku, naczynia gliniane, fajansowe i szklane*, niektóre produkty chemiczne, wyroby papierowe i towary włókiennicze łódzkie i bielskie, *cement*, pióra i ołówki.

Nie jest wykluczone, że również polski węgiel po zbadaniu miejscowych warunków i skalkulowaniu kosztów transportu mógłby podjąć konkurencję z węglem angielskim na rynku meksykańskim.

Z powyższego wyliczenia towarów wynika, że Górny Śląsk w znacznej mierze jest zainteresowany w eksporcie do Meksyku przedewszystkiem, jako producent metali i wyrobów metalowych, cynku i wyrobów cynkowych, wyrobów drzewnych i spirytualij. Gdyby rzeczywiście okazało się możliwem zorganizowanie eksportu Polski do Meksyku, to rzecz naturalna, Górny Śląsk w eksporcie tym odgrywałby rolę dominującą.

(Zebrał i opracował *J. Taberski*).

KRONIKA EKSPORTOWO-IMPORTOWA

OPARTA NA BEZPOŚREDNICH INFORMACJACH Z PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU EKSPORTOWEGO; IZB HANDLOWO-PRZEMYSŁOWYCH; IZB HANDLOWYCH MIĘDZYPAŃSTWOWYCH W KRAJU I ZAGRANICĄ; KONSULATÓW RZECZYPOSPOLITEJ I PAŃSTW OBCYCH — TARGÓW KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH ORAZ ZWIĄZKÓW GOSPODARCZYCH.

RUCH OKRĘTÓW W PORCIE GDAŃSKIM.

Ruch okrętów w porcie gdańskim znacznie się zwiększył i osiągnął w roku 1927 najwyższą dotychczasową cyfrę. Rozwój jego w/g liczby okrętów i tonażu w stosunku do lat przedwojennych jest przedstawiony w następującem zestawieniu:

Rok	Wejście liczba okrętów		Wyjście liczba okrętów	
1912	2.992	970.653	2.974	993.152
1920	1.951	987.750	1.935	975.178
1921	2.631	1.567.633	2.623	1.603.709
1922	2.712	1.423.132	2.697	1.428.820
1923	2.913	1.701.747	2.873	1.710.435
1924	3.312	1.634.970	3.330	1.648.050
1925	3.986	1.869.979	3.958	1.846.182
1926	5.967	3.432.480	5.903	3.395.840
1927	6.950	3.899.854	6.942	3.932.577

Zwiększyło się również i zróżniczkowanie flag, biorących udział w tym ruchu. Pierwsze miejsce zajmuje flaga niemiecka, na którą przypada 2.106 okrętów z tonażem 974.428 ton, które weszły do portu gdańskiego. Dalsza kolejność udziału flag jest następująca: szwedzka, duńska, gdańska, norweska, polska, angielska, łotewska, francuska, finlandzka, estońska, norweska, belgijska, włoska, austrjacka, grecka, litewska, amerykańska, rosyjska, jugosłowiańska, czeska, hiszpańska, rumuńska, turecka, portugalska, japońska i brazylijska.

Z poniższego zestawienia jasno wynika rozwój morskiego przywozu i wywozu:

Rok	Wejście	Wyjście
1923	654.929,2 ton	1.062.863,6 ton
1924	738.071,9 „	1.636.485,4 „
1925	690.779,1 „	2.031.969,1 „
1926	640.695,8 „	5.659.604,9 „
1927	1.517.194,3 „	6.380.419,6 „

Podział towarów przychodzących i wychodzących z portu Gdańskiego, przedstawia się następująco:

	Wejście ton	Wyjście ton
1. Artykuły żywnościowe i środki spożywcze	342.997,4	276.430,0
2. Wyroby mięsne	287.437,3	19.714,6
3. Drzewo i wyroby drzewne	14.691,7	1.740.365,3
4. Materjały budowlane i wyroby ceramiczne	19.758,3	124.747,9
5. Materjały opałowe, asfalt, smoła i artykuły pochodne	39.915,4	4.156.214,6
6. Produkty i wyroby chemiczne	83.514,3	25.473,6
7. Kruszce, metale i wyroby metal. . . .	709.636,7	30.236,8
8. Papier, wyroby z papieru i wyroby drukarskie	6.548,7	1.501,8
9. Materjały i wyroby przędzalnicze . . .	12.320,0	5 720,8
10. Ubrania, guziki, towary szklane, galanterja, przybory biurkowe i t. p. . . .	374,8	14,5

Ruch pasażerski przez port gdański osiągnął w r. 1927 następujące cyfry:

przyjazd	28.939
wyjazd	70.462

Pasażerowie, nie licząc przyjezdnych z Zoppot, Gdyni i Helu, przybywali głównie z Londynu, New Yorku, Kopenhagi, Hull, Libawy, Swinemünde i Pilawy oraz wyjeżdżali do Londynu, Hull, New Yorku, Kopenhagi, Libawy, Pilawy, Lubeki, Swinemünde (Swinoujścia) i Hamburga.

Z PRZEMYSŁU ROSYJSKIEGO.

Zakłady Putiłowskie w roku gospodarczym 1925-26 wybudowały 422 traktory, w r. gosp. 1926-27 — 620. W bieżącym roku mają wybudować 1 225 sztuk.

Budowa fabryki zapałek w Czubudowie (100 wiorst na południowy-wschód od Leningradu) została powierzona firmie szwedzkiej. Pozostałe fabryki zapałek mają być zmodernizowane przez sprowadzanie z zagranicy nowych maszyn.

Zarząd miasta Leningradu projektuje uruchomienie obu miejscowych gazowni, które są nieczynne od r. 1918. Większa z nich, dawniejsze Towarzystwo gazowe z r. 1935 ma być uruchomiona na wydajność 18 miljonów kub. m. rocznie, mniejsza zaś na Wasylij Ostrowie — 3½ milj. kub. m. rocznie. Dla odbudowania 500 klm. sieci rur będzie przeprowadzone około 100 klm. nowych rur.

OKAZJE DO HANDLU.

(h) W **Austrji** jest wielki zbyt na wszelkie wyroby metalowe. — W pierwszej linji istnieje tam zapotrzebowanie na maszyny rolnicze, maszyny do szycia, motory elektryczne, kable i druty telegraficzne.

*

W Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu jest do przejrzenia tekst nowej taryfy celnej, obowiązującej od dnia 27 lutego 1928 r. w **Chili.**

*

(t) Firma **grecka** pragnie nawiązać stosunki handlowe z firmami polskiemi, mogącemi eksportować ceramikę i cement.

*

(t) Polska placówka handlowa w **Stanach Zjednoczonych** interesuje się importem z Polski wszelkich wyrobów przemysłu polskiego, mogących mieć zbyt na rynku amerykańskim.

*

(p) Firma **holenderska** pragnie nabyć w Polsce partję lin stalowych.

*

(p) Firma **rumuńska** pragnie uzyskać przedstawicielstwo na żelazo, metale, wyroby elektrotechniczne i artykuły techniczne od firmy polskiej.

*

(p) Koleje **bułgarskie** interesują się bandażami do kół do lokomotyw, które pragną nabyć w drodze przetargu.

*

WIADOMOŚCI Z BRANŻY

ROZSZERZENIE SYNDYKATU ODLEWÓW.

Rozpoczęte przed paru miesiącami rokowania w sprawie zrzeszenia wszystkich kraj. fabryk, produkujących artykuły centralnego ogrzewania, zostały sfinalizowane w dniu 19 b. m. W lokalu Zakł. Górniczo-hutniczych „Starachowice" została podpisana umowa, na mocy której do istniejącego już syndykatu fabryk centralnego ogrzewania, który obejmuje firmy: „Stąporków", „Rohn, Zieliński i S-ka", „Odlewnia Kamienna (Jan Winnicki) w Skarżysku, oraz Weigt w Łodzi, przystępują nowe fabryki, wyrabiające powyższe artykuły, a mianowicie: „Starachowickie Zakłady Górn. Hutn." oraz „Poręba".

Wszystkie powyższe zakłady przemysłowe są podporządkowane pod wspólne biuro sprzedaży t. zw. C. B. O. (Centralne Biuro Odlewów), którego siedziba mieści się narazie w Warszawie, Al. Jerozolimskie Nr. 105.

Na czele syndykatu stanęło prezydjum, w skład którego weszli pp.: prezes Surzycki, dr. Jan Lilpop (junior) oraz dyr. J. Iwanowski. Wobec utworzenia powyższego syndykatu należy oczekiwać w ciągu dni najbliższych wzajemnego unormowania cen i warunków sprzedaży artykułów centralnego ogrzewania.

Z TURECKIEGO RYNKU ŻELAZNEGO.

Sytuacja na rynku żelaza w Turcji kształtuje się pomyślnie. W imporcie przoduje Belgja (40%), dalej następują Niemcy i Francja. Warto zaznaczyć, że przed wojną Niemcy zajmowały pierwsze miejsce. Eksporterzy kalkulują ceny c. i f. Konstantynopol w funtach szterlingach za tonę angielską. Osiągano następujące ceny za niektóre gatunki żelaza w stosunku do tony w funtach:

- żelazo okrągłe dla budowli żelazo-bet. Ł 6.9/—
- żelazo kwadratowe Ł 6.9/—
- żelazo pierścieniowe dla kół u wozów Ł 6.9/—
- belki żelazne dla konstrukcji żel.-bet. Ł 5.10/—
- rozmaite żelazo profilowe T, I i inne Ł 5.10
- żelazo profilowe U — Ł 5.15
- cienka blacha żelazna Ł 12.—
- blacha gruba z miękkiej stali dla statków i mostów Ł 7.7
- cienka blacha falista dla pokrywania dachów Ł 12
- rynny ściekowe 6 mtr. długości Ł 5.15/—.

POLSKA W EUROPEJSKIM PRZEMYŚLE CYNKOWYM.

Ukazała się pod tym tytułem broszura Janusza Dębickiego, autora kilku książek o polskim przemyśle cynkowym, jako odbitka z „Przegl. Gosp.". W związku z utworzeniem w Brukseli w dniu 8 maja r. b. Europejskiego Kartelu Cynkowego, w którym grupa polska jest jednym z najpoważniejszych kontrahentów, autor rozpatruje rozwój polskiej wytwórczości cynku, w której czyni się obecnie przy pomocy kapitału amerykańskiego duże inwestycje. Z danych statystycznych wynika, że do trzech sąsiadujących z nami krajów Niemiec, Sowietów i Czechosłowacji kieruje się 83% całego polskiego wywozu cynku, który wynosi około 90% naszej wytwórczości za sumę przeszło 100 milj. fr. zł.

NOWE WYDAWNICTWA

Ukazał się najświeższy numer 26, najtańszego ilustrowanego czasopisma radjo-programowego **„TYDZIEŃ RADJOWY"** i zawiera następujące artykuły, prace i notatki: Do naszych Czytelników! Jan Kiepura w Poznaniu; Krytyka zagraniczna o Janie Kiepurze; Wrażenia z podróży do Stokholmu kierownika muzycznego „Radjo Poznańskiego" — prof. Fr. Łukasiewicza; Wiersz z cyklu „Radjo centymentalne" — Aleks. Janty-Połczyńskiego; Nowa wielka stacja radjofoniczna w Budapeszcie; Transmisja uroczystości IX. Zjazdu Katolickiego w Gostyniu; Dwie akademje ku czci świąt narodowych Włoch i Szwecji; artykuł techniczny p. t. „Transformatory typu 4003; Spis firm należących do Zrzeszenia Przedsiębiorstw Radjotechnicznych w Polsce z siedzibą w Warszawie; dalej Memorjał Zrzeszenia Przedsiębiorstw Radjotechnicznych w Polsce z siedzibą w Warszawie, złożony w Ministerstwie Poczt i Telegr. w sprawie zniesienia 20% podatku t. zw. od radjosprzętu; Naprawa pozornie zużytych bateryj anodowych; Uchwały konferencji Międzynarodowego Związku Radjofonicznego w Lozannie; Walka z radjopajęczarstwem w Województwie Poznańskiem; Elektryczność w atmosferze; 1000 dolarów na minutę (curiosum radjowe); Wilno — „okupowaną Litwą"; Komunikaty „Radjo Poznańskiego" itd. — Administracja: Poznań, Plac Wolności 11.

Z ŻYCIA PLACÓWEK
PRZEMYSŁOWO-HANDLOWYCH

K. RUDZKI I SPÓŁKA, TOWARZYSTWO PRZEMYSŁU METALOWEGO S. A.

W dniu 16 czerwca r. b. odbyło sie pod przewodnictwem Stanisława ks. Lubomirskiego, Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonarjuszów w celu zatwierdzenia 34-go sprawozdania Zarządu za czas od dnia 1 listopada 1926 roku do dnia 31 grudnia 1927 roku.

Reasumując sprawozdanie złożone przez dyr. Zarządzającego Gustawa Włodka widzimy, że rok ubiegły zaznaczył się w stosunku do lat poprzednich poprawą. Poprawa ta jednak w małym stopniu dotyczyła głównej produkcji Towarzystwa, t. j. budowy mostów. Tem objaśnić należy, że obrót za 14 miesięcy wyniósł tylko zł 7.761.631 oraz zysk zł 223.349.

W roku sprawozdawczym z większych robót Towarzystwo dostarczyło 3 przęsła wielkiego mostu na rzece Wiśle pod Sandomierzem i zbudowało cały ten most, składający się z 6 przęseł, oraz wykonano duży most na rzece Styrze. Inne wydziały Towarzystwa, jako to: odlewnia stali, kowadlarnia, turbiny wodne, rozjazdy kolejowe, pracowały zadawalniająco.

Po wysłuchaniu sprawozdania Walne Zgromadzenie jednomyślnie przyjęło bilans wraz z rachunkiem strat i zysków i udzieliło absolutorjum Zarządowi T-wa. Z zysku netto zł. 223.349 po odpisach przewidzianych statutem, wydzieliło na dywidendę po zł 1 od akcji.

Po przeprowadzonych wyborach Zarząd Towarzystwa stanowią pp.: Stanisław ks. Lubomirski — prezes, Antoni Gintowt, Hipolit Gliwic, Józef bar. Dangel, Alfred Goldklang, Stanisław Surzycki, Andrzej Wierzbicki, Antoni Wysocki, Stanisław Wierzbicki (dyr. fin.), Marjan Zakrzewski, Dyrektorem Zarządzającym jest p. Gustaw Włodek.

„ŁAZY", TOWARZYSTWO FABRYKI PORTLAND-CEMENTU, SPÓŁKA AKCYJNA.

W dniu 19 czerwca b. r. odbyło się w Warszawie Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonarjuszów w celu zatwierdzenia XXX sprawozdania Zarządu za rok 1927. Przewodniczył obradom, powołany przez aklamację, prezes Zarządu Władysław Heinrich oraz dyrektor zarządzający Konstantyn Tymieniecki. Po wysłuchaniu sprawozdania, jednomyślnem przyjęciu Bilansu i Rach. Strat i Zysków, oraz udzieleniu absolutorjum Zarządowi Towarzystwa, Walne Zgromadzenie postanowiło użyć z zysku sumę zł. 8.414.52 na kapitał zapasowy, a pozostałość, t. j. zł 159.874.62 na amortyzację ruchomości i nieruchomości zgodnie z § 49 Statutu, oraz przyjęło budżet zamykający się sumą zł. 3.370.000.

Po przeprowadzonych wyborach Zarząd stanowią pp.: Prezes — Władysław Heinrich, członkowie: Leonard Tallen-Wilczewski, Jan Reinstein, Zbigniew Sokołowski, Konstantyn Tymieniecki;

Komisję Rewizyjną pp.: Gustaw Chłapowski, Piotr Dąbkowski, inż. Emil Sokal, Jan Maurycy Temler, Zygmunt Zieliński. Dyrektorem Zarządzającym jest p. Konstantyn Tymieniecki.

POZNAŃSKO-WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ, SP. AKC. W POZNANIU.

Poznańsko-Warszawskie Towarzystwo Ubezpieczeń zostało założone w 1919 roku przez Bank Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu. Kapitał akcyjny wynosi zł. 1 000 000.

Towarzystwo przyjmuje liczne ubezpieczenia: od szkód pożarowych, od kradzieży z włamaniem, od szkód wodociągowych, od następstw nieszczęśliwych wypadków, od odpowiedzialności prawno-cywilnej, od uszkodzenia samochodów (auto-casco) i od uszkodzenia samolotów.

Należy podkreślić, że, o ile chodzi o stronę zapewnienia odpowiedzialności asekuracji, to omawiane towarzystwo oparte o silne podstawy materjalne, warunkom tym najlepiej odpowiada i zdolne jest sprostać im w zupełności, nawet wśród ciężkiego ogólnie położenia gospodarczego.

Akcje Towarzystwa są imienne i przelew ich jest dozwolony tylko za zgodą Rady Nadzorczej. Do głównych akcjonarjuszów należą Bank Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu i Bank Ziemiański.

Towarzystwo przetrwało wszelkie wstrząsy gospodarcze, spowodowane dewaluacją, spadkiem marki i złotego, jest właścicielem 10 cennych nieruchomości, posiadając prócz tego poważne rezerwy w papierach wartościowych i walutach.

Z powyższego wynika, że organizacja powyższa jest pod każdym względem wzorowa i dlatego zasługuje na jaknajsilniejsze poparcie.

ŁAZARSKI, BERGMANN I SKA, T. Z O. P., POZNAŃ, UL. ZWIERZYNIECKA 8,

posiada generalną reprezentację największej fabryki części na świecie P. D. Rasspe Söhne, Solingen.

Zanadto rozpowszechnione i znane na całym świecie są wyroby o światowej sławie firmy P. D. Rasspe Söhne, Solingen, ażeby na temat ich dobroci i taniości rozwodzić się szeroko — same one bowiem za siebie przemawiają i wystawiają sobie świadectwo wobec tych, którzy ich używają.

Przedsiębiorstwo posiada stale na składzie części zapasowe do żniwnych i innych maszyn rolniczych. Pozatem posiada olbrzymie zapasy wszelkich części do kosiarek, żniwiarek i wiązarek wszystkich systemów — do siewników „Westfalia" — siewników rzędowych — opełaczy różnych systemów — do kultywatorów, grabi konnych i przetrzęsaczy, sztyfty do młocarń parowych etc. etc. — słowem części do wszystkich maszyn i narzędzi rolniczych, używanych w naszym kraju.

Tak bogato zaopatrzony skład umożliwia szybkie pokrycie zapotrzebowania na części do maszyn i narzędzi rolniczych.

STEFAN PEŁCZYŃSKI, POZNAŃ, DWORZEC TOWAROWY.

Firma powyższa posiada nadzwyczaj bogatą i różnorodną produkcję. Wszystkim zainteresowanym w dziale **materjałów budowlanych** zwracamy na produkty tej firmy uwagę.

Przedsiębiorstwo poleca hurtownie i detalicznie krajowe i czeskie rury i koryta glazurowane, szamoty, płyty posadzkowe i ścienne glazurowane, cegłę, pustaki, sufitówkę, płyty cegłowe, dachówkę paloną, papę, smołę, lepnik karbolineum, „Korjolit", „Eternit", gwoździe, drut, szplisy pod dachówkę, szklaną dachówkę, trzcinę, kredę i w. i.

Bogato rozwinięty zakres produkcji świadczy o aktywności tej pożytecznej placówki. Cieszy się też oddawna szerokiem uznaniem i poparciem zarówno fachowców jak i przemysłowców.

Silnie wierzymy w dalszy pomyślny wzrost tego przedsiębiorstwa.

Zapytania w sprawie krajow. źródeł dostawczych.

Pośrednictwa między jedną a drugą stroną podejmujemy bezinteresownie. Jedynie na koszty utrzymania specjalnego biura dla tych spraw i pokrycia bardzo licznej codziennej korespodencji należy zapłacić za każde ogłoszone zapytanie 2.— zł., które to zapytanie będzie następnie ogłaszane aż do wpłynięcia oferty. Firmy zaś, zgłaszające się na zapytania, wpłacają na każde zapytanie 1.— zł Firmy zagraniczne płacą za każdą informację 2 fr. szwajc., z Niemiec 2.— RM. — Firmy, mogące dastarczyć jakiekolwiek objekty zgłoszone do naszego działu informacyjnego, zechcą jaknajwięcej z tego działu korzystać, gdyż mamy liczne potwierdzenia, że przez nasz dział informacyjny doszły już do skutku niejedne poważne transakcje. **Zaznaczamy jeszcze jaknajwyraźniej, że odpowiedzi dajemy jak i zapytania przyjmujemy jedynie od stałych abonentów pisma.**

UPRASZA SIE O PODANIE ADRESU:

Nr. 3975. fabryki, która wyrabia pocynowane puszki z pierścieniami gumowemi do konserw.

Nr. 3977. fabryki, wyrabiającej motocykle ,The Sumbean", lub zastępstwa w Polsce.

Nr. 3980. firmy, dostarczającej kolorowego żwiru (krzemicy), nadającej się do fabrykacji papy dachowej.

Nr. 3989. firmy, dostarczającej t. zw. „Hammerchlagefarbe".

Nr. 4000. firmy, dostarczającej maszyny do wyrobienia palników karbidowych.

Nr. 4011. firmy, która dostarcza podkładki stalowe (szajbki) spreżynowe na nakątki przy samochodach i nakrętki koronowe, gwint gazowy.

Nr. 4014. firmy, która wyrabia maszynki do elektryzowania.

Nr. 4016. firmy, która może dostarczyć maszynki i foremki do wyrobu czekolady i karmelków.

Nr. 4032. fabryki, która wyrabia bojlery obustronnie pocynkowane, pojemności od 75—3000 litr.

Nr. 4034. firmy, dostarczającej ramy żelazne do okien.

Nr. 4035. firmy, która ma w Polsce zastępstwo na bańki i beczki żelazne, zabezpieczone przed eksplozją. Bańki i beczki takie są wyrabiane w Salzhütten w Niemczech.

Nr. 4038. fabryki, wyrabiającej maszyny do plisowania.

Nr. 4039. fabryki, wyrabiającej rury niklowe dymowe dla piecyków łazienkowych.

Nr. 4040. fabryki, dostarczającej druty nikielinowe dla elektrotechniki.

Nr. 4041. firmy, dostarczającej sztance frykcyjne do odbijania łyżek aluminjowych oraz formy do odlewania.

Nr. 4043. firmy, dostarczającej hurtownie gwinciarki do śrub żelaznych.

Nr. 4045. firmy, dostarczającej rolki i szyny do szaf rozsuwanych.

Nr. 4046, fabryki, dostarczającej rolki na kulkach do fortepianów i wózków.

Nr. 4047. firmy, dastarczającej siarkę w dużych ilościach.

Nr. 4050. firmy, dotarczającej pierścienie do tłoków automobilowych.

DZIAŁ AUTOMOBILOWY

Warunki powstania i rozwoju polskiego przemysłu samochodowego.

Wspaniała uroczystość poświęcenia pierwszej serji samochodów fabryki „Ursus" dowiodła, że nasz krajowy przemysł samochodowy wyszedł z okresu przygotowawczego i przystąpił do produktywnej pracy. Wyniki osiągnięte odrazu postawiły nasz przemysł pod względem doskonałości maszyn i precyzji wykonania na równi z najlepszemi fabrykami samochodów zagranicą.

Wyniki osiągane przez samochody „Stetysza" w odbywającym się polskim rajdzie międzynarodowym potwierdzają w całej pełni tę dobrą sławę naszego przemysłu automobilowego.

Osiągnięcie tej doskonałości i wybicie się już w okresie przygotowawczym nie było rzeczą łatwą, a utrudniały ją jeszcze specjalne warunki, w jakich krajowy przemysł samochodowy od samego początku musiał pracować.

Warunki te bardzo dokładnie i zwięźle przedstawił p. inż. Jan Jezioranski, prezes Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, na wspomnianej uroczystości poświęcenia pierwszej serji samochodów w Zakładach Mechanicznych „Ursus", dnia 11 czerwca 1928. Oto dosłowny tekst jego przemówienia:

„Jeżeli rozważymy warunki, w których rodził się i rozwijał przemysł u narodów Zachodu i u nas w Polsce, to dojść musimy do wniosku, że u pierwszych powstawał on jako wynik zrozumienia przez całe społeczeństwo konieczności jego istnienia, rozwijał się więc programowo i celowo, u nas zaś w Polsce powstawał niemal wyłącznie na skutek inicjatywy jednostek wyjątkowych, które potrafiły zrozumieć konieczność istnienia przemysłu dla swego narodu, walczyć jednak musiały z nieświadomością, biernością, a nawet często — można to wprost powiedzieć — z wrogością nastroju społeczeństwa względem swych zamierzeń.

Jeżeli na zachodzie przemysł rozwijał się historycznie, wykazując ciągłość postępu i planowość programu gospodarczego, to u nas powstawał on w pewnych tylko okresach i rozwijał się nienormalnie, gdyż nie wynikał logicznie z określonego programu, nie był składową siłą dążności i czynów poszczególnych jednostek, który zanikał, gdy jednostek tych nie stało.

Dość wspomnieć historyczne usiłowania i czyny Króla Stanisława Augusta w ostatnich latach istnienia niepodległej Polski, księdza Staszica i ministra Lubeckiego w epoce Królestwa Kongresowego, Szteinkelera i Andrzeja Zamoyskiego w późniejszych czasach.

Wybitni ci mężowie, którzy swym rozumem wysoko wyrośli ponad poziom swego narodu, przeważnie nie doczekali się pomyślnych rezultatów swej ideologji; twory ich najczęściej zamierały, gdyż w społeczeństwie własnem nie znajdowali oni zrozumienia i poparcia swych usiłowań.

Tak więc od najdawniejszych czasów przemysł w Polsce powstawał pod wpływem ideologji wybitnych, o twórczej myśli, ludzi i walczyć zawsze musiał z biernością i niezrozumieniem sprawy przez własne społeczeństwo. Całe pokolenia zajęte były tylko wyłącznie życiem politycznem, a gospodarczo — tylko rolniczem; pracę w przemyśle uważano za rzecz niegodną Polaka i rolę tę pozostawiano do spełnienia cudzoziemskim przybyszom.

I dopiero w epoce popowstaniowej boleśnie zawiedzione nadzieje orężnego odbudowania Polski niezależnej skierowały myśl polityczną polską na drogę odbudowania Jej intelektualnego i ekonomicznego. Stąd w pokoleniu ówczesnem powstaje hasło pracy organicznej, budząc pęd i zapał do nauki, lub do przemysłu; był to przedewszystkiem środek do budowania Polski w tem pojęciu, w jakiem ówcześnie zdawało się to możebnem.

I oto my licznie tu dzisiaj zebrani przedstawiciele, a poczęści nawet i twórcy rdzennie polskiego przemysłu, jesteśmy wykonawcami tego porozbiorowego politycznego testamentu. Myśmy przez rozwój gospodarczy Polski chcieli zapewnić Jej postęp i wywalczyć dla Niej godne wśród narodów stanowisko. Młodzież nasza, wyjeżdżając w licznych zastępach na studja techniczne do obcych uczelni, niewątpliwie w większości swej miała w sercu i myśli hasło rozwoju przemysłu rodzinnego, w Polsce, i każde w następstwie pomyślne posunięcie życiowe i zdobycz w tym względzie uważała jako duchowe zwycięstwo Polski.

Z przytoczonego tu krótkiego zarysu historycznego wynika, że przemysł w Polsce powstawał i rozwijał się pod wpływem ideologji politycznej, która, aczkolwiek nazwana pozytywizmem, w gruncie jednak rzeczy była czystym romantyzmem, bo oparta była nie na wskazaniach rozumnych i rachunkowych, lecz na pobudkach czysto uczuciowych i ideowych.

I jeżeli u innych narodów pobudki te czysto uczuciowe byłyby w skutkach swych znikome, a może i zgubne, to dla polskiej duszy okazały się one twórczemi i zbawiennemi i pod ich tchnieniem powstał w Polsce przemysł polski. Przemysł ten przetrwał wielką wojnę europejską, przetrwał zwycięsko podwójne zniszczenie przez wychodzące wojska rosyjskie i wkraczające wojska okupacyjne niemieckie, a gdy powstała do samodzielnego życia Polska Zjednoczona i Niepodległa — czyż nie pod wpływem tego romantyzmu powstał cały powojenny przemysł polski? Czyż, tworząc go, byliśmy przejęci wyłącznie tylko własnemi, osobistemi interesami? A gdyby nawet i takie pobudki w nas były, to czyż zdołalibyśmy pokonać tyle trudności, przezwyciężyć tyle przeciwności i przeszkód, gdyby nie podtrzymywała nas idea, że tworzeniu Polski służymy?

I oto dzisiaj jesteśmy świadkami poświęcenia pierwszej serji samochodów produkcji Zakładów Mechanicznych „Ursus", wytwórczości tak koniecznej nietylko dla życia gospodarczego Polski, lecz i dla jej obrony i bezpieczeństwa. Twórcy powstania i uruchomienia tej pięknej placówki, przynoszącej zaszczyt myśli przemysłowej i technicznej polskiej, niewątpliwie działali pod wpływem tego romantyzmu polskiego, który, każąc im mierzyć siły na zamiary, przyczynił się do przezwyciężenia wszelkich przeszkód, piętrzących się wielokrotnie na drodze ich poczynań, i sprawił to, że nareszcie doczekali się oni jasnego i pięknego dnia urzeczywistnienia swych marzeń i uruchomienia swego dzieła w obecności najwyższego dostojnika i widomego symbolu Majestatu Polski — Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. Trzeba tu hołd słuszny oddać twórcom tej wspaniałej placówki, którym przewodzi nestor polskiego przemysłu pan prezes Ludwik Rossman, oraz naczelny dyrektor — pan Wiesław Januszewski. Należy im się największe uznanie za ich inicjatywę oraz za niespożytą wytrwałość i energję, z jaką dążyli do jej urzeczywistnienia.

I znów potwierdza się, że ten romantyzm, który wielkie to dzieło stworzył, uważać należy za siłę twórczą i błogosławioną, gdyż może bez jej istnienia dusza polska twórców tego nowego warsztatu pracy nie doszłaby drogą trzeźwego rozumowania do dokonania tak wielkiego dzieła.

W imieniu Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych wyrażam twórcom tej wzorowej placówki przemysłu polskiego powinszowania dokonanego doniosłego czynu i serdeczne życzenia dalszej owocnej pracy ku pożytkowi społeczeństwa oraz chwale i potędze Rzeczypospolitej Polskiej.

Drzewo w roli siły napędnej dla silników samochodowych.

Tak licznie i z tak wielką dokładnością budowane samochody mają jeszcze wiele wad, które utrudniają, a nawet w niektórych wypadkach uniemożliwiają ich użycie. Jednem z tych głównych niedomagań jest to, że pędzone one mogą być tylko wybuchowem paliwem płynnem, jak np. benzyna i benzol, a gdzie te paliwa nie docierają, tam i ruch samochodowy musi zamierać. Celem usunięcia tej niedogodności od dawna już szukano sposobów pędzenia samochodów i innych silników paliwem stałem, jak drzewem i węglem. Długie doświadczenia zostały nareszcie uwieńczone pomyślnym wynikiem. Kpt. Jerzy Kulesza w „Polsce Zbrojnej" nr. 171 pisze na ten temat co następuje:

Próby bezpośredniego spalania drzewa w cylindrze nie dały pożądanych rezultatów. Okazało się koniecznem poddanie drzewa dodatkowemu procesowi chemicznemu przed wprowadzeniem go do silnika.

Po dłuższych próbach udało się we Francji zbudować przyrząd, zwany gazogeneratorem, który służy do przetwarzania paliwa stałego na gaz „wodno-czadowy", nadający się do poruszania silników spalinowych.

Gazem „wodnoczadowym" nazywamy dwutlenek węgla CO, spalany (utleniający się) w cylindrach silnika na dwutlenek węgla, CO_2. Gaz wodnoczadowy powstaje w gazogeneratorze przez niecałkowite spalanie się drzewa z powodu niedostatecznego dopływu powietrza, dzięki czemu wytwarza się wspomniany powyżej CO, posiadający wielką tendencję do dalszego utleniania się, a więc łatwopalny. Gaz ten zmieszany z odpowiednią ilością powietrza staje się mieszanką wybuchową, podobnie jak mieszanka benzynowa.

Gazogenerator składa się zasadniczo z czterech części, a mianowicie: zbiornika paliwa stałego i komory do spalania tegoż, czyli przetwarzania na gaz, chłodnicy służącej do ochładzania gazu, a to w celu możności większego napełniania nim cylindrów, oczyszczacza, gdzie gaz zostaje uwolniony od części stałych, a więc popiołu i wreszcie mieszalnika, czyli karburatora, gdzie zostaje zmieszany z odpowiednią ilością powietrza i przeistoczony na mieszankę wybuchową.

Dla silników zaopatrzonych w gazogeneratory paliwem może być węgiel drzewny, oraz zwykłe suche drzewo. Ostatnio przeprowadza się próby zastosowania jako paliwa drzewa niesuszonego, co ma wyjątkowo wielkie znaczenie i nader korzystnie wpływa na zainteresowanie się kwestją gazogeneratora.

Użycie drzewa wymaga częstego przeczyszczania gazogeneratora, ponieważ produkty, powstające przy destylacji drzewa, a przedewszystkiem smoła, zanieczyszczają filtry oczyszcza w bardzo silnym stopniu.

Jakie ma dla nas w Polsce znaczenie zastosowanie gazogeneratorów?

Na to pytanie odpowiemy z kilku punktów widzenia, a mianowicie: wojskowego, rolniczego, turystycznego i przemysłowego.

Wprowadzenie gazogeneratorów w wojsku ma bardzo wielkie znaczenie, ponieważ zapewni nam cenną rezerwę paliwa na wypadek braku lub trudności w otrzymaniu benzyny.

W rolnictwie może mieć poważne znaczenie zastosowanie gazogeneratora przy ciągnikach rolnych, tak zwanych traktorach. Wpłynie to na szybsze zmechanizowanie pracy naszego rolnika, który nie będzie uzależniony od trudnej częstokroć dostawy materjałów pędnych pochodzenia naftowego.

Pomyślne rozstrzygnięcie kwestji taniego paliwa drzewnego dla silników samochodowych wpłynie bardzo dodatnio na rozwój automobilizmu, zwłaszcza tam, gdzie w obecnej chwili dostawa paliwa benzynowego jest nader utrudniona. Trzeba bowiem wziąć to pod uwagę, że eksploatacja samochodów przy zastosowaniu gazogeneratorów jest o 50 proc. tańsza niż przy użyciu benzyny.

Jeżeli chodzi o turystykę, to wbudowanie gazogeneratorów do łodzi motorowych lub wodnoślizgowców umożliwi odbywanie dalszych wycieczek krajoznawczych nawet do tych miejscowości, gdzie nie można spodziewać się otrzymania benzyny.

W turystyce samochodowej, odbywającej się wzdłuż linij komunikacyjnych, nie daje się teraz odczuwać wielki brak benzyny. Jeżeli jednak zechcemy zboczyć z głównych dróg bitych, to znajdziemy się bardzo łatwo w trudnem położeniu z powodu braku benzyny. Użycie gazogeneratorów otwiera więc dla turystyki samochodowej szerokie możliwości.

Ze względu na doniosłe korzyści, jakie zapewnić może zastosowanie gazogeneratorów do silników spalinowych, a przedewszystkiem samochodowych, winna być ta sprawa i u nas przedmiotem studjów i doświadczeń, którebyby doprowadziły do pomyślnego jej rozwiązania.

Ile wynosi podatek od samochodów we Francji?

Automobiliści francuscy zapłacili w r. 1926 rządowi pokaźną sumkę 2¼ miljarda franków podatku od swych pojazdów. Ten sam podatek w r. 1927 dał prawie 3 miljardy franków wpływu kasom skarbowym. Cyfry te świadczą wymownie o rozwoju automobilizmu we Francji.

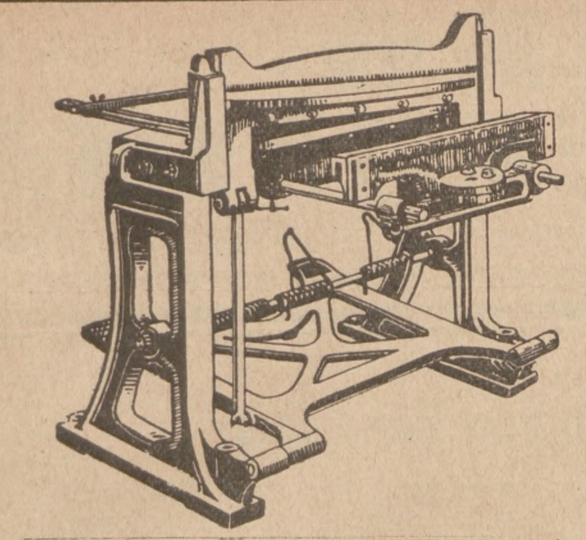

„POLWAT“ SPECJALNA-FABRYKA MASZYN I NARZĘDZI DO OBRÓBKI BLACHY

Poznań, ul. Dąbrowskiego 90

WYRABIA:

Krawędziarki	Wygniatarki
Zawijarki	Cyrkularki
Okrąglarki	Nożyce arkuszowe na zapęd i nożne

i wykonuje również wszelkie przykroje podług nadesłanych wzorów

5953

Bracia Deierling

Poznań **Składowa 4.**

POLECAMY: Kosy, sierpy, osełki, toczaki bawar., przybory do kos, widły, gwoździe, druty, okucia budowl., łańcuchy

6047

Wytwórnia

Wyrobów Drzewnych

Specjalność:

SIEDZENIA USTĘPOWE

Za dobre wykonanie gwarantuje się

M. Michalak

POZNAŃ, ulica Małeckiego nr. 10

5631

Towarzystwo Przem.-Handlowe

W. Herget i Ska.

Katowice, ul. Szopena 7.

Tel. 135. Adres telegr. **Hergetska.**

DOSTAWA

maszyn i narzędzi

dla wszystkich gałęzi przemysłu

Silniki ropowe i t. d. — Traktory

Reprezentacja zagranicznych fabryk maszyn dla przemysłu ceglarskiego, ceramicznego i t. p.

Obrabiarki do drzewa i metali, Maszyny do wytwarzania obuwia

Kosztorysy, projekty na żądanie bezpłatnie i nieobowiązujące. Subzastępcy w poszczególnych Województwach poszukiwani. 5933

Włocławskie Młotownie Parowe i Fabryka Osi

J. SZWARC we Włocławku

ZIEMIA WARSZAWSKA

dostarczają w najprecezyjniejszem wykonaniu:

OSIE toczone do wozów i platform wszelkich typów
„ „ „ „ pożarowych
„ „ „ powozów i bryczek z łapami, oliwne i smarowne
„ „ „ lokomobil proste i kolanowe
„ „ „ przyczepek samochodowych.

5445

NOWOŚĆ

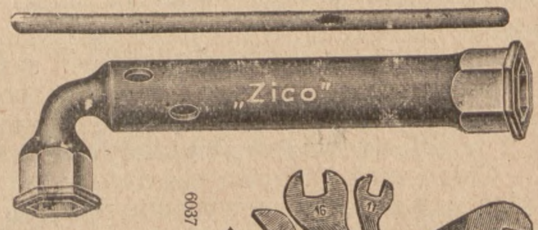

Zico

6087

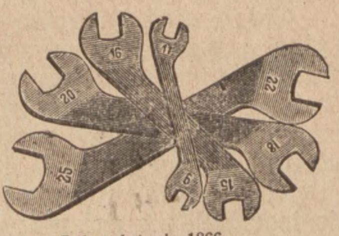

Wszelkie klucze

dla przemysłu samochodowego, samolotowego i maszynowego. Jedyny wytwórca:

Zimmermann & Co.

Fabryka narzędzi mech G. m. b. H.

Lüttringhausen bei Remscheid

Rok założenia 1866

„Der Eisenhändler“

Berlin SW 61, Teltower Strasse 35/36

Znane najlepsze i ulubione pismo fachowe dla branży żelaza, towarów żelaznych, narzędzi, sprzętów domowych i kuchennych oraz handlu maszyn itp. Najlepszy informator źródeł zakupu i organ ogłoszeniowy dla wymienionych branż.

Wychodzi od 35-tu lat i dwa razy w tygodniu

Na życzenie numery okazowe.

Korespondencja tylko w niemieckim języku.

ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIĄ
ORGAN ZRZESZENIA PRZEDSIĘBIORSTW RADJOTECHNICZNYCH W WIELKOPOLSCE.

Radjotelefonja a komunikacja handlowa.

Stosowanie nadzwyczaj ciężkich (10 000 t.), a więc i długich pociągów w Stanach Zjedn. Am. Półn. skłoniło tamtejsze koleje do wprowadzenia komunikacji radjotelefonicznej pomiędzy parowozem a ostatnim wagonem, dla zapewnienia pociągowi lepszej i pewniejszej obsługi.

W tym celu przeprowadziło T-wo General Electric Co. szereg badań, na podstawie których wykonało instalację (rys. 1), pracującą z zupełną sprawnością. Jak wykazały doświadczenia, najlepsze wyniki daje ustawienie anteny w postaci linki poziomej, równoległej do osi kotła, na odległości ok. 40 cm. od tegoż, naciągniętej pomiędzy kominem a dachem budki maszynisty. Antena stacji tylnej jest analogiczna do przedniej. Układ ten nie ma własności kierunkowych.

Skuteczność komunikacji radjotelefonicznej zależy w dużym stopniu od systemu wywoływania. Stosowanie w tym celu dzwonów okazało się niepraktycznem, wobec tego, że nieraz odzywają się one bez potrzeby, pod wpływem drgań; zastąpiono więc je głośnikami, wydającemi ostry ton, który łatwo odróżnić od innych dźwięków, rozlegających się podczas biegu pociągu. Jeśli huk pociągu nie jest silny, to może głośnik służyć i do samej rozmowy; w przeciwnym wypadku używa się słuchawek.

Cała instalacja bywa pojedyńcza lub podwójna. Tylko w tym ostatnim wypadku możliwe jest przesyłanie głosu w obydwu kierunkach jednocześnie. Normalnie każda z obu instalacyj pociągowych jest ustawiona na odbiór i zamienia się na stację nadawczą tylko przy naciśnięciu specjalnego guzika. Po długich próbach wyjaśniono, że korzyści ze zdwojenia instalacji nie pokrywają dodatkowych trudności z niem związanych. Instalacja pojedyńcza jest o wiele prostsza, wymaga mniej mocy i może pracować w ciaśniejszym zakresie częstości.

Komunikacji na tak niedaleką przestrzeń nie stoi oczywiście na przeszkodzie zanikanie emisji (fading). Natomiast oddziaływają na nią silnie przedmioty metalowe, spotykane w drodze, które wywołują absorbcję, a więc i zanikanie głosu w odbiorniku. Jeżeli np. jedna z anten jest pod kratownicą mostu, to odbiór jest bardzo słaby. Mijane zaś w drodze pociągi nie wywierają nań tego wpływu.

Instalacja jest specjalnie zabezpieczona od szkodliwego wpływu drgań podczas jazdy; nadajnik i odbiornik z każdej strony jest umieszczony w szczelnej skrzynce blaszanej, spawanej, zawieszonej na sprężynach. Prądnica ustawiona na parowozie, zasilana jest z sieci oświetlenia, druga prądnica — zapomocą baterji akumulatorów o napięciu 32 V, ładowanej przez prądnicę, która ze swej strony otrzymuje napęd od osi wagonu.

Taki sam system komunikacji używany jest na stacjach rozdzielczych.

Próba, dokonana niedawno z pociągiem towarowym, złożonym ze 110 wagonów, o ogólnej długości 1,6 km, wykazała, na drodze 150 km, że zarówno porozumiewanie się pomiędzy obu końcami pociągu, jak i z instalacji z zewnątrz, było b. łatwe i prostsze niż zapomocą zwykłego telefonu. Usuwając przytem stratę czasu na porozumiewanie się konduktora głównego z maszynistą, system ten prowadzi do skrócenia postojów, a zatem i do powiększenia szybkości handlowych pociągów. (La Techn. Mod.)

Opalanie elektrycznością.

Zalety opalania elektrycznością w stosunku do gazu i olei.

Powierzchowne porównanie kosztów opalania zapomocą elektryczności w stosunku do gazu lub olei prowadzi często do fałszywych wniosków odnośnie co do elektryczności.

Wnioski te nabrałyby słuszności przy tem porównywaniu kosztów jednego sposobu opalania z drugim, gdyby wzięto pod uwagę i uwzględniono te najrozmaitsze czynniki, które najczęściej są pomijane.

1. Efekt uzyskany (skuteczność).

2. Łatwy i nadzwyczaj dokładny sposób regulacji temperatury.

3. Zaoszczędzenie powierzchni użytkowej lokali ogrzewanych.

4. Wzgląd na oszczędność, wzgl. konserwację materjału.

5. Zaoszczędzenie kosztów palaczy i innych sił roboczych.

Przytoczymy w tem miejscu przykłady, które można zastąpić cenami miejscowemi.

1 kg. oleju — 8000 kg. kal. kosztuje	RM.	0,16	0,18	0,20
1000 kg — kal kosztuje	„	0,02	0,0225	0,025
przy skuteczności 20%	„	0,10	0,1125	0,125
„ 30%	„	0,063	0,075	0,0833
„ 40%	„	0,05	0,0562	0,0625

1 m³ gazu — 4000 kg. kal.				
kosztuje	RM.	0,14	0,16	0,18
1000 kg. — kosztuje	„	0,035	0,04	0,045
przy skuteczności 20%	„	0,175	0,20	0,225
„ 30%	„	0,116	0,133	0,15
„ 60%	„	0,0875	0,10	0,112
1 kil. wat — 870 kg. kal.				
kosztuje	RM.	0,06	0,08	0,10
1000 kg. — kal. kosztuje	„	0,069	0,092	0,115

Dla olejem lub gazem opalanych pieców konieczny jest kompresor i z tego względu musi się do 1 000 kg. kaloryj dodać 2—5 fenigów.

Nadzwyczaj ważnem ze względu na oszczędności przy tem opalaniu jest jednak to, iż piec elektryczny daje się z łatwością włączać i wyłączać ze sieci elektrycznej, tak, iż nadmierne zużycie prądu jest tutaj wykluczone. Podczas gdy przy opalaniu materjałami opałowemi konieczne jest zużycie sił roboczych, przy piecu elektrycznym czynność wszelką wykonuje zegar elektryczny, automatycznie włączający prąd w danym czasie. Robotnicy, którzy przychodzą do pracy, zastają piece przygotowane, bez użycia sił pomocniczych rąk ludzkich. Dotyczy to również i wyłączania.

Jako jedną z największych zalet pieców elektrycznych uważać należy możność regulacji i kontroli temperatury, czynnika tak ważnego ze względu na zużycie się materjału, a której nie można uzyskać przy żadnem opalaniu w tej dokładności jak przy piecach elektrycznych. Przy obliczaniu kosztów, ten punkt szczególniejszego nabiera znaczenia.

Nie należy również i przeoczać zalet pieca elektrycznego i ze względów na higjenę. Brak przy tem opalaniu nużącego i szkodliwego zdrowiu wypromieniowywania, przyczyniającego się do unoszenia się kurzu i pyłu, wydostawania się gazów itp. Z tego powodu przy tych piecach może być utrzymana większa czystość, a nadto sam przebieg opalania jest o wiele spokojniejszy. Wszystko to są przyczyny, podnoszące sprawność i wydajność robotnika, a tem samem prowadzące do oszczędności w stosunku do innych pieców.

Szczególniej jednak te właściwości pieców elektrycznych mają tam swoje znaczenie, gdzie odbywa się produkcja seryjna, gdyż umiarkowane wypromieniowywanie umożliwia przeprowadzanie rozmaitych prac w jednej ubikacji, prac, które uprzednio wymagały wielu ubikacyj. Oszczedza się przytem nietylko na przestrzeni użytkowej, lecz zaoszczędza i na czasie zyskanym przez to, iż materjał obrabiany nie musi być w celu dalszej obróbki przenoszony do innej ubikacji.

Przy obliczaniu kosztów utrzymania przy opalaniu elektrycznością, wzgl. innemi materjałami opałowemi, należy również uwzględniać konserwację i wymianę pieców do wyżarzań i do topienia. Przez

Przy zakupach prosimy się powoływać na „RYNEK METALOWY i MASZYNOWY"

zaoszczędzenie na naczyniach do wyżarzania, wzgl. topienia, przy wyżarzaniu stali i miedzi w piecu elektrycznym zaoszczędza się na kosztach utrzymania, stanowiących duży odsetek kosztów przy materjałach opałowych.

Jako ostatni punkt przy porównywnaniu kosztów przytoczono zaoszczędzenie na materjale. Ponieważ, jak na początku wspomniano, równomierność temperatury jest tutaj koniecznym warunkiem, piec elektryczny wykazuje i w tym wypadku znaczne zalety. Ogrzewanie powoduje często w materjałach powstawanie nowych właściwości tychże. Jeśli się zatem chce otrzymać zawsze jednakowy produkt, musi się zważać na jednakowe warunki jego powstawania, zatem i równomierny rozdział temperatury, t. zn. doskonałą jej kontrolę. Są to jednak żądania bardzo trudne do wypełnienia przy piecach na inne materjały opałowe, podczas gdy piece elektryczne doskonale zadanie to spełniają.

Obliczenie zatem porównywujące, które uwzględni powyżej wymienione czynniki, doprowadzi do zupełnie odmiennych rezultatów i wniosków, jak bezkrytyczne powierzchowne zestawienie.

Zaznaczamy, iż posiadamy w Polsce przedstawiciela firmy Fritz H. Geburtig z Drezna, fabryki pieców; jest nim: **Biuro Techniczne L. Jakubowicza i S-ki w Sosnowcu, ul. Dęblińska 7.**

Radjo-sprzęt polski.

Warto, by szersza opinja publiczna zmieniła i w tym względzie raz na zawsze i stanowczo swoje najczęściej spotykane utarte zdanie „co zagraniczne, to dobre" i zechciała nareszcie i co do radjo-sprzętu przekonać się o wyborowej jakości naszych wyrobów. A jest ich wiele już — i wiele już z nich, nietylko że nie ustępuje tak rozpowszechnionym u nas niestety wyrobom niemieckim, lecz je w wielu razach przewyższa.

Mamy zatem kondensatory „Polciąg" lub „Wabo", wykonane technicznie bez zarzutu, nadające się do aparatów wszelkich typów. Cena niższa od wyrobów zagranicznych tej samej jakości. Zwłaszcza kondensatory „Wabo" o główkach z mikro-regulacją zapomocą osi środkowej są wprost doskonałe. Mamy własnego wyrobu cewki, słuchawki od tanich do najlepszych, które są lepsze od wyrobów niemieckich, głośniki oraz transformatory, linki antenowe w dobrem wykonaniu, gniazdka telefoniczne, wtyczki katodowe i anodowe, przewyższające pod każdym względem wyrób niemiecki. Kondensatory stałe, rurkowe, które radjoamatorom polskim są dosyć znane i do których z całem zaufaniem odnosić się można, z powodu ich nienagannego wykonania, a których odchylenia są nieznaczne, czego o kondensatorach niemieckich np. nie można powiedzieć. (Masowy tandetny wyrób niemiecki często, i co nie należy do rzadkości, wykazuje np. różnicę do 500 cm. przy stemplowanym np. na 1000 cm. kondensatorze.)

Mamy detektory wyrobu krajowego w dwóch wykonaniach, z ochroną od kurzu i pyłu i bez niej. Skale wszelkich wielkości wyrabają dwie fabryki, które przygotowują się do wyrobu płyt i które na przyszły sezon pokryć będą w stanie całe zapotrzebowanie krajowe. Fabryki te już obecnie wypuściły na rynek partję płyt, które z niemieckim trolitem najzupełniej mogą konkurować.

Porzucić nareszcie też trzeba niegodny narodu wolnego brak zaufania w wytwórczość własną i zacząć żupować jedynie wyroby krajowe, stroniące od zagranicznych, zwłaszcza niemieckich, tak jednak chętnie popieranych, zwłaszcza u nas w Wielkopolsce.

Odznaczeni we Lwowie 1926 r. MEDALEM ZŁOTYM na Ogólno-Polskiej Wystawie Budowlanej.

Inż. ST. CISZEWSKI i S-ka FABRYKA ARTYKUŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH BYDGOSZCZ, UL. SOBIESKIEGO 10a

Sp. z o. p. — 2979 — poleca ze składu:

Korki bezpiecz. Ed. — **Patrony** bezpieczn. D-II. — **Wtyczki** porcelanowe — **Paseczki** (Lamelki) topik. — **Bezpieczniki** tabl. i uniw. — **Śruby** stykowe — **Rozczepki** d/rurki, kuhlo. — **Wtyczkowe** gniazda porcelanowe — **Wieszarki** izol. 10 mm 1/4", 3/8". — **Główki** bezpiecznikowe G-II, **Końcówki** kablowe i wiele innych.

Sprzedaż hurtowa ◆ Wyrób własny krajowy ◆ Ceny konkurencyjne

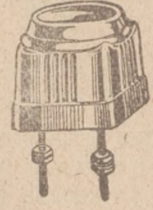

3982

Zakłady akumulatorowe systemu „TUDOR"

Spółka Akcyjna

Centrala w Warszawie, ulica Złota 35. Telefon 17-45.

FABRYKA W UTRACIE STACJA KOL. PRUSZKÓW.

Warsztaty reparacyjne i stacja do ładowania ul. Złota 35, tel. 404-94
Oddziały: w Poznaniu, ul. Mostowa Nr. 4-a, telefon 11-67.
w Bydgoszczy, ul. Błonia nr. 7, telefon 13-77.
we Lwowie, ul. Nabielaka Nr. 21.

4622

Akumulatory stacyjne i przenośne oryginalnego systemu „TUDOR". Katodowe i anodowe baterje akumulatorowe do radjo. Akumulatory do starterów samochodowych. Lampy przenośne akumulatorowe i lampy górnicze.

Wyłączna reprezentacja Ferro-Niklowych Akumulatorów
Edison Storage Betty Co. Orange N. J. Stany Zjednoczone.

Baczność! Baczność!
AUTOMOBILIŚCI i RADJOAMATORZY!
warsztat reparacyjny i Ładownia Akumulatorów pod firmą
„AKUMULATOR" 5446
Tel. 51-38. **Poznań, ul. Podgórna 9.** Tel. 51-38.
i proszę o łaskawe poparcie.
Firma „AKUMULATOR" właść. **E. ŻOŁUBAK.**

5663

„FERRUM" SP. HANDL.
Bydgoszcz, ul. Cieszkowskiego 20.
Adres telegr.: „FERRUM" Telefon 6-65.
dostarcza po cenach fabrycznych

kołki stalowe

(dyble) do instalacji elektrycznej — **Śrubki** do kołków — **Wkrętki** do metali — **Nity** mosiężne.
Ceny konkurencyjne. Towar pierwszorzędny. Cenniki na żądanie.

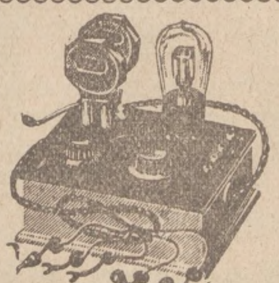

5685

Warsztat instalacyjny

RADJO

Roman Gonczerzewicz
BYDGOSZCZ, Plac Wolności 1. Telefon nr. 11-24

Specjalność: 4828

Linka antenowa,
druty do połączeń,
gniazdka, śruby, kontakty i t. p.
„Helios" Poznań, Św. Marcin 68. Tel. 36-99.

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

O okopywaniu i spulchnianiu ziemi.

W okresie między zasiewami a żniwami trzeba ziemię gruntownie pielęgnować, by otrzymać czysty i zdrowy plon. Na szczęście szerokie koła rolnicze okazują coraz większe zrozumienie dla racjonalnej uprawy ziemi, zwłaszcza zaś dla okopywania i spulchniania ziemi. Szczególniej uprawa zboża, buraków i ziemniaków wymaga bezwzględnie pracy okopywania i pielenia. Zanieczyszczony szkodliwemi chwastami grunt musi być narzędziami lub maszynami do okopywania dobrze przerobiony, by zasadzony siew wydał z siebie jaknajwięcej. W najprostszym używaniu służy do tego celu kopaczka ręczna, mająca tę zaletę, że starannie oczyszcza rośliny z chwastów. Oczywiście przy większych obszarach, jest ona w zupełności niewystarczająca i w tym celu używa się specjalnie do tego skonstruowanych maszyn, o wielkiej i szybkiej oraz skutecznej wydajności. Są to tak zwane okopywacze zaprzęgowe, obrabiające jeden lub więcej rzędów.

Okopywacz jednorzędowy, zwany pługiem plewiącym, bronowym lub polnym, znajduje zastosowanie w mniejszych gospodarstwach lub służy do cięższych gruntów. Przy okopywaczach zaprzęgowych, służących do obróbki więcej rzędów, służą noże przeróżnej wielkości lub zbiorowe narzędzia.

Poniżej omówimy zalety i korzyści takich okopywaczy.

Uniwersalny okopywacz szerokości 2 m. nie posiada wózka przedniego, zato jest zaopatrzony w dyszel nożycowy i ma skrócony dźwigień, regulujący działanie okopywacza.

Ramiona dźwigniowe są przymocowane do specjalnego drążka poprzecznego, przechodzącego poza kołami w całej szerokości i złączonego z ramą wózka w czworobok. Przez tę konstrukcję uzyskano możność swobodnej kontroli okopywanych roślin. Wskutek dalekiego odchylenia bocznego drążka, można maszyną łatwo sterować, co ma szczególne znaczenie, zwłaszcza przy okopywaniu między drzewami lub na nierównym gruncie. Dźwigniami można na szynie poprzecznej w sposób dowolny regulować szerokość odstępu działających noży.

Do wyłączania noży służy odkładnica. Noże pozostają wówczas na pewnej wysokości, a podtrzymywane są przeciwwagą. Ten rodzaj okopywacza wypróbowano już niejednokrotnie przy uprawie zbóż i buraków. Wykazał on zawsze wysoką użyteczność i sprawność w działaniu.

W krótkości wspomnieć należy jeszcze o nożach wyżej omawianej maszyny, do której używać można noży dłutowych, drapaczowych, bronowych i kombinowanych dłutowych z drapaczowemi. Dłutowe poleca się do bardzo zachwaszczonej ziemi, drapaczowe do rżyska lucerny. Do obróbki buraków używa się silnych i przestawialnych noży, mogących również ciągnąć brózdy dla ziemniaków.

Zaleca się zawsze kupować dwa gatunki noży. Do okopywania zboża używa się tak zwanych gęsich łap lub także noży kętówkowych, dla buraków w brózdach szerokich 40 cm, używa się gęsich łap i noży kątówkowych jednocześnie. Do obsypywania buraków i ziemniaków nadają się oborywacze.

W ostatnich czasach ukazała się również maszyna do głębszego spulchniania, wzruszająca i odświeżająca gruntownie ziemię między rzędami roślin. Początkowe maszyny jednorzędowe, którymi trudno było kierować, zastąpiono obecnie doskonalszemi, spełniającemi pod każdym względem swe zadanie. Nawet przy głębokiem spulchnianiu kierowanie temi ulepszonemi maszynami jest tak łatwe, jak przy płytko pracującem. Te zalety uzyskano dzięki doskonałym nożom, które w pewnym stopniu unikają kamieni oraz umożliwiają równomierną pracę. Do pociągu służą dwa konie. Obrabiać można pięć rzędów naraz.

Dobre działanie maszyny jest uzależnione od dobrego stanu jej poszczególnych części. Noże powinny być zawsze ostre. Fabrykowanie noży w warsztatach nie zaleca się. Lepiej jest sprowadzić gotowe z fabryki.

Zet.

„Kołowe pługi motorowe."

Dział rolniczej literatury fachowej wzbogacił się w ostatnim czasie przez ukazanie się na półkach księgarskich pracy Dr. inż. Świeżawskiego p. tyt. „Kołowe pługi motorowe" i stanowi prawdziwy dorobek naukowy, zważywszy, że zagadnienie traktora rolniczego, zyskujące coraz bardziej na ogólnem znaczeniu, wykazuje u nas bardzo ubogą literaturę fachową. Rozprawa ta opiera się na praktycznych pokazach pracy traktorów, które z inicjatywy Związku Stowarzyszeń Plantatorów buraczanych odbyły się w jesieni 1926 r. w trzech miejscowościach Wielkopolski i Pomorza. W konkursach tych brały udział ciągówki: Hanomag, Grossbulldog, Fordson, Deering, Wendestock i Stockkraft, i o tych ciągówkach traktuje interesująca rozprawa. Na uzupełnienie treści składa się cały szereg rycin, wykresów graficznych i tabel porównawczych, co dowodzi, że autor potraktował zadanie swe nader sumiennie i starał się czytelnikowi ułatwić orjentację. Do rzędu wydań popularnych pracy tej zaliczyć nie można, gdyż szereg kwestyj czysto teoretycznych wymaga dość intensywnego myślenia i dobrej orjentacji w matematyce.

Całość podzielona jest na cztery obszerne działy, z których pierwszy zajmuje się opisem zasadniczej konstrukcji ciągówek, biorących udział w kon-

kursie. Opis ten ujęty bardzo szczegółowo zaznajamia z konstrukcją porównywanych maszyn i wykazuje ich cechy wyróżniające. Rozdział ten uzupełniony jest tak samo szczegółowem przedstawieniem pługów przyczepnych, z którymi pracowały poszczególne maszyny.

Rozdział drugi traktuje o sprawności technicznej. Uzupełniony dla łatwiejszej orjentacji szeregiem wykresów graficznych, wymaga jednak dla właściwego zrozumienia dostatecznego przygotowania technicznego. Omawiane są tutaj kwestje zachowania się poszczególnych maszyn na roli z punktu widzenia technicznego. Działanie kół popędowych i ostróg na różnych co do struktury gruntach wypełnia cały ten obszerny rozdział, dając pogląd ścisły i dokładny.

Rozdział trzeci przedstawia już rolnikowi praktyczne sposoby dokonywania orki, pokazując na rycinach różne kształty pól i właściwe dla danego wypadku zastosowanie pługa motorowego. W dalszym ciągu rozwinięte jest zagadnienie ugniatania roli kołami, które, jak wiadomo, posiada dla pługów motorowych kapitalne znaczenie, rozstrzygające wogóle o racjonalności stosowania tych maszyn do obróbki roli. W tym związku poruszona jest także sprawa zastosowania czołgów dla celów rolniczych, w wykonaniu ciągówki rolniczej w chęci usunięcia niekorzystnego momentu ugniatania przy używalności popędu kołowego.

Właściwe sprawozdanie z poszczególnych pokazów znajdujemy w rozdziale czwartym, który dla rolnika będzie najbardziej przyciągającym. Sprawność poszczególnych maszyn co do obrobionego obszaru, stopień zużycia paliwa i ogólne zachowanie się podczas pracy, zostały przedstawione jasno i dokładnie, a pięć osobnych zestawień, zamykających ten rozdział, stanowią dla rolnika niezwykle pożyteczny materjał do studjum nad mechaniczną uprawą gleby.

Zważywszy, że w polskiej literaturze fachowej zupełnie nie mamy rozprawy, traktującej o pługach motorowych w sposób objaśniający i możliwie ścisły, należy pracę p. Dr. S. powitać jako prawdziwy dorobek i pogłębienie wiedzy, z którą powinny się zaznajomić jaknajliczniejsze rzesze naszych rolników ku własnemu pożytkowi.

Lb.

Aparat radjowy w gospodarstwach wiejskich.

W ogólności gospodarze niezbyt przyjaźnie odnoszą się do wszelkich nowości z dziedziny technicznej, są bowiem przyzwyczajeni traktować te sprawy wstrzemięźliwie i ostrożnie. Epokowy wynalazek bezdrutowego przesyłania dźwięków jest tak potężny i przekonywujący, że wielu rolników już zrozumiało znaczenie odbiornika radjowego, niejeden też go sobie sprawił. Nie wolno nam jednak na podstawie tego wysnuwać pospiesznie zbyt różowych zapatrywań, gdyż rzesza tych, którzy posiadają aparaty wartościowsze, jest mała, zaś — jeśli się bliżej przyjrzeć — ci nieliczni, to przeważnie zwolennicy muzyki, sztuki itd. To nie jest jednak głównem zadaniem radja. Obok celów rozrywkowych, powinno radjo służyć sprawie głębszej, poważniejszej. Ma ono umożliwić w każdej chwili i z

każdego miejsca stały kontakt z światem zewnętrznym. Mimo silnie rozwiniętej komunikacji, potrzebuje dziś jeszcze wielu mieszk. wiosk i osad kilku godzin do przebycia drogi, dzielącej ich od wielkich środowisk. Jeśli zaś warunki atmosferyczne są złe, niemożliwą jest rzeczą wyruszyć z domu. Pomyślmy tylko o tych gospodarzach, którzy w długie wieczory zimowe zmuszeni są do siedzenia w domu bądź warunkami atmosferycznemi, bądź komunikacyjnemi, a zrozumiemy wielkie znaczenie i wartość radja, które jest wówczas gazetą, rozrywką i nauką, poprostu tem, czego kulturalny rolnik do normalnego życia również potrzebuje poza jedzeniem i pracą.

Przewidzieć należy, że z początku pierwszą rolę będzie odgrywał czynnik rozrywkowy. A więc słuchacze wiejscy będą podziwiać głos oddalonego o setki kilometrów mówcy, będą radowali się z dźwięków muzyki — będą poprostu z początku żyli niezwykłemi wrażeniami, jakich dostarcza ten nowy i cudowny wynalazek. Lecz pan domu będzie czekał na moment, kiedy początkowe wrażenia spowszechnieją, by móc korzystać z radja w celach gospodarczych. W tem bowiem tkwi olbrzymia wartość fal radjowych. A więc rolnik może kilka razy za dnia informować się o stanie pogody i na tej podstawie wyznaczyć pracę. Jeśli np. dowie się, że za kilka godzin przejdzie ciężka burza gradowa nad okolicą, może przedtem schronić swoje zbiory pod dach. Natychmiastowe informacje o cenach produktów rolnych mogą obrotnemu rolnikowi przynieść wielkie korzyści. Już na podstawie obydwu przytoczonych przykładów uwypukla się widocznie olbrzymie znaczenie radja dla celów gospodarstwa.

Jest rzeczą konieczną, by przemysł radjowy swą całą uwagę zwrócił na rolnictwo, jako rynek, który mógłby dużo aparatów radjowych konsumować. W tej dziedzinie zdobytoby nietylko korzyści materjalne, lecz zarówno kulturalne. Zasadniczym warunkiem, to dostarczenie towaru pierwszorzędnej jakości, gdyż gospodarze wnetby się zniechęcili, gdyby w krótkim czasie działanie aparatu zaczęło szwankować. Gospodarz chętnie zapłaci cenę wyższą, lecz pragnie też mieć odpowiednio dobry aparat, który mu wytrzyma długie lata i spełni całkowicie pokładane w nim nadzieje i wielkie zadania.

Bułgarja jako teren ekspansji

dla przemysłu maszyn i narzędzi rolniczych.

W związku z ogłoszonym konkursem Banku Rolnego w Sofji na dostawę maszyn i narzędzi rolniczych dla rządu bułgarskiego na sumę 100 miljonów lewów, którego termin został przesunięty dnia 8 czerwca r. b. o parę tygodni (o czem zainteresowany przemysł polski jest powiadomiony), niemiecka prasa fachowa prowadzi obecnie akcję propagandową celem zachęcenia przemysłu do wykorzystania nadarzającej się sposobności i opanowania rynku bułgarskiego jako naturalnego terenu ekspansji.

Powołując się na enuncjacje, otrzymane z oficjalnych źródeł bułgarskich, głoszące, że wyroby niemieckie cieszą się na tamtejszym rynku dobrze zasłużoną opinją i odpowiadają wymaganiom tamtejszych rolników, prasa niemiecka zwraca uwagę na uprzywilejowanie niemieckich fabryk, położonych nad Dunajem, w wypadku dostaw dla Bułgarji, mogących kierować swe transporty na Hamburg i korzystać z tanich dróg morskich, od której czechosłowacki konkurent jest odgrodzony wysokiemi kosztami przewozu kolejowego.

Prasa niemiecka zaznacza, że konkurencja czechosłowacka stara się o zdobycie rynku bułgarskiego, nie będzie mogła jednak walczyć z przemysłem niemieckim na dłuższą metę, ze względu na żądane przez odbiorców bułgarskich długoterminowe kredyty, dochodzące do 3 lat.

W związku z tendencją ze wzrostem cen na rynku żelaznym, jak również zwiększonemi kosztami robocizny w Czechosłowacji i Niemczech, kształtowanie się cen na maszyny rolnicze w przyszłości zapowiada się w obu krajach zwyżkowo. Przemysł niemiecki jednak, mający ułatwienie transportowe, będzie miał większe szanse konkurencyjne na rynku bułgarskim.

Kwestja budownictwa mieszkaniowego w oświetleniu Komisji Ankietowej.

Droga naprawy prowadzi przez potanienie budownictwa. — W jaki sposób możnaby to osiągnąć? — Cegielniom brak kapitału obrotowego. — Wysokość kosztów produkcji cegły w poszczególnych Województwach Państwa.

Już w ostatnim numerze naszego pisma zamieściliśmy opinję Komisji Ankietowej o naszej produkcji cementu. Dziś, dla uzupełnienia, podajemy wyniki badań tejże komisji nad kwestją naszego budownictwa mieszkaniowego.

Drogi naprawy w dziedzinie budownictwa mieszkaniowego upatruje Komisja Ankietowa przedewszystkiem w potanieniu budownictwa następującemi środkami: masowość budownictwa, ze względu na oszczędności, jakie ten system daje, masowość produkcji bowiem pociąga za sobą ustalenie typów mieszkań. By typy mogły stać się podstawą racjonalnego budownictwa, konieczna jest normalizacja części składowych budownictwa. Działalność władz winna iść w kierunku wspomagania budownictwa, opartego na ustalonych normach. Państwo musi dostarczyć środków finansowych na budownictwo mieszkaniowe, które to środki zdobyć może drogą dalszego obciążenia społeczeństwa. Polityka kredytowa, oparta na stałym dopływie środków, winna zmierzać do udzielenia pomocy kredytowej tylko budującym masowo i stosującym się do ustalonych typów i norm, w żadnym razie kredyty te nie mogą iść na zakup terenów pod budowę. Pierwszeństwo w otrzymywaniu kredytów przysługiwać winno gminom i spółdzielniom mieszkaniowym, a osoby prywatne i spółdzielnie budowlane o tyle mogłyby korzystać z kredytów, o ile poddadzą się kontroli co do wynajmu mieszkań i ich sprzedaży, a sanacją winna być natychmiastowa wymagalność zwrotu długu z normalnem (nie ulgowem) oprocentowaniem. Gruntów pod budowę winno dostarzyć państwo, a gminy zapewnić muszą dostateczną ilość placów budowlanych z gotowemi inwestycjami. Cała akcja, tak społeczna jak prywatna, winna się odbywać podług planu, ustalonego przez organa miejskie. Komisja uważa za wskazane powołanie do życia społecznego przedsiębiorstwa budowy domów, którego zadaniem byłaby tak produkcja, jakoteż i sprzedaż domów właściwym nabywcom, bądź wykonywanie robót budowlanych dla gmin, spółdzielni itd. Komisja uważa za wskazane powołanie do życia organu centralnego, któryby plan budowy dla całego państwa nakreślał i miał możność dopilnowania wykonania go (Państwowa Rada Rozbudowy).

*

Cegła palona w budownictwie miejskiem posiada dominujące znaczenie, a w budownictwie wiejskiem coraz bardziej wchodzi w zastosowanie ze względu na zniszczenie lasów i wysok. ceny na drzewo i ze względu na swą trwałość, jak i odporność. Rozwój przemysłu ceglarskiego pozostaje w ścisłym związku z rozwojem ruchu budowlanego. Ponieważ cegła nie znosi dalszych transportów, przeto przemysł ceglarski zdany jest tylko na rynek wewnętrzny. Najsilniej rozwinięty przemysł ceglarski pod każdym względem spotykamy w województwach zachodnich, gdzie zużycie roczne na 1 mieszkańca przed wojną wynosiło 170 sztuk, w Kongresówce 75 sztuk, w Małopolsce 60, a w województwach wschodnich 10 sztuk. Najgęściej rozmieszczone są cegielnie w województwach zachodnich: przypada na 1 powiat 5 cegielń, najsłabiej w województwach wschodnich. W województwach zachodnich produkcja cegły odbywa się przeważnie mechanicznie, w Kongresówce przeważnie ręcznie, w Małopolsce około 40 proc. ręcznie, a we Wschodniej Małopolsce około 75 proc. ręcznie. Zdolność produkcyjna cegielń w Polsce — po usprawnieniu przestarzałych cegielń — wynosi ogółem do 3 miljardów sztuk rocznie, w roku 1928 produkcja cegielń osiągnąć może poziom 1500 miljona sztuk, coby odpowiadało zapotrzebowaniu.

W cegielnictwie panuje przeważnie typ mały, przeciętna wartość produkcji cegielni wynosiła w roku 1926 — 146 tysięcy złotych, a w roku 1924 — 124 tys. zł. Komisja oblicza wartość kapitału, zainwestowanego w cegielnictwie, na 250 miljonów złotych. Wszystkie prawie cegielnie eksploatowane są przez właścicieli lub dzierżawców, prawie wszystkie cegielnie państwowe, a także część komunalnych, jest wydzierżawiona. Komisja uważa ten stan rzeczy za niepożądany, gdyż utrudnia to możność czynienia planowych inwestycyj, a przez oddanie cegielń w prywatne ręce państwo czy gmina pozbawia się wpływu na regulowanie cen cegły na rynku. Pośrednictwo w cegielniach nie odgrywa prawie żadnej roli, jednak brak kapitałów zmusza niejednokrotnie cegielnie do sprzedaży całej produkcji rocznej pośrednikowi. Komisja uważa to za niezdrowy objaw i wysuwa postulat, by polityka kredytowa Banku Gospodarstwa Krajowego zmierzała do zaopatrzenia cegielń w kapitał obrotowy.

Omawiając poszczególne procesy produkcji cegły, komisja wskazała, jakie czynności dadzą się zmechanizować.

Administracja cegielń jest bardzo prostą, zarząd spoczywa w rękach właściciela lub dzierżawcy, a sprawy administracyjne załatwia on przy pomocy 1 do 2 niewykwalifikowanych pracowników. Zarówno wśród personelu technicznego, jak i robotników brak fachowego przygotowania, wobec tego komisja uważa za pożądane urządzenie kursów dokształcających dla majstrów i wypalaczy oraz objazdy instruktorskie. Wynagrodzenie personelu technicznego i administracyjnego zaledwie w 35 proc. przekracza 300 zł., w 28 proc. jest ono poniżej 300, 25 proc. niżej 200, a 12 proc. poniżej 100 zł.

Robotnicy w cegielniach rekrutują się przeważ-

Wszelkie materjały budowlane

jak:

cement, wapno budowlane i hydrauliczne, cegłę, gips, żłoby glazurowane

gwoździe, smołę, lepnik, łupek naturalny, papę dachową, dachówkę azbestowo-cementową

„Eternit"

specjalną papę asfaltową „Koriolit"
„Kastor" płyn izolacyjny przeciw wilgoci i przeciekaniu wody
oraz wszelkie inne artykuły w zakres budownictwa wchodzące

dostarcza:

„MATERJAŁ BUDOWLANY" TOW. AKC. W POZNANIU

UL. SEW. MIELŻYŃSKIEGO 23 (dom Strzechy Budowniczych)

TEL 29-76 i 38 74

ODDZIAŁ w BYDGOSZCZY ul. Florjana 8, tel 20-18 | **ODDZIAŁ w TORUNIU** ul. Żeglarska 27, tel. 643

BURO SPRZEDAŻY W GRUDZIĄDZU
ul. Ogrodowa 23, tel. 950 5997

Mathias Paulus

KATOWICE, ul. Słowackiego 13

Specjalna budowa pieców gazowych
ceramicznych, wapiennych i hutniczych.

Szybka i tania budowa, duża oszczędność w opale i nader ekonomiczna i łatwa obsługa. Zupełna gwarancja solidnego wykonania. Poprawa pieców wadliwie postawionych. 5728

Gen. Przedst.: Inż. W. Bańkowski
WARSZAWA, ul. Matejki 10, tel. 402-80.
Żądajcie broszury o zaletach wypału gazowego.

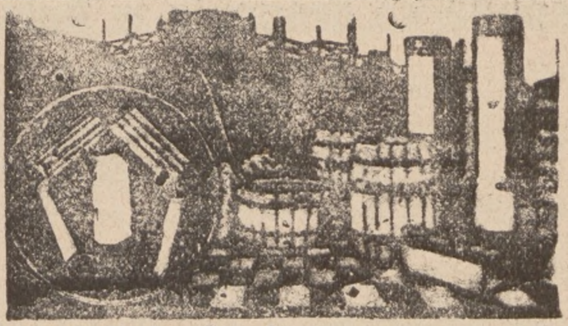

4047

Materjały budowlane wszelk. rodzaju poleca:

GUSTAW GLAETZNER

Centrala Materjałów Budowlanych i Dachówek
Tel. 6580 **POZNAŃ 3, Mickiewicza 36** zał. 1907 r.
adr. telegraf.: „Dachglaetzner"-Poznań.

A. STANEK

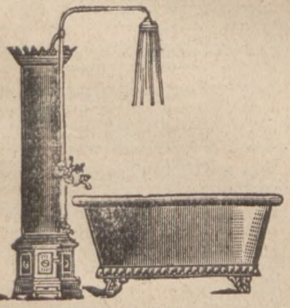

5321

specjalna fabryka pieców i wanien kąpielowych wszelk. rodzaju.

Poznań
ul. Małe Garbary 7 a.
Telef. 33-50. Zał. w r. 1902.

46441 Przy zapotrzebowaniu proszę zażądać oferty

---

40 groszy 1 m²
kosztuje **pomalowanie na zimno dachu papowego**
6090 preparatem „SMOŁOLEUM"
i wystarcza na 5 8 lat

Inż. A. Birszenk, Kraków, ul. św. Tomasza 21. Tel. 2652

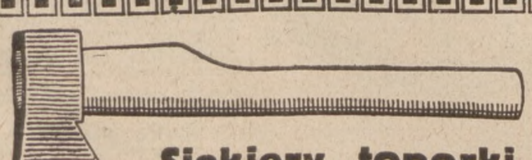

Siekiery, toporki, młotki, babki, łomy, tyranki

i inne wyroby masowej produkcji kuźnictwa poleca

FABRYKA MASZYN I MŁOTOWNIA

OŁDAKOWSKI i NEUMARK

2763 właśc.: Edward Neumark

ŁÓDŹ - UL. ZAKĄTNA 81.

Inż. Józef Ziemba i S-ka

w CHRZANOWIE - Małopolska

Fabryka Maszyn i Form

do wyrobów cementowo - betonowych.

Poleca maszyny do dachówek, podkładki sztancowane, formy do rur betonowych, krawężników, schodów i t. d. 5909

Prosimy powoływać się na „Rynek Metalowy i Maszynowy."

nie z okolicznej ludności wiejskiej, w 15 proc. tylko ze sfer miejskich. Praca, z reguły na akord, dochodzi do 10 godzin dziennie, a w ręcznych cegielniach do kilkunastu godzin. Zarobki robotnicze w 80 proc. niżej 100 zł. (na G. Śląsku w 60 proc.), niżej 150 zł. 17 proc. (G. Śląsk 29 proc.). Niewielka ilość cegielń prowadzi więcej lub mniej racjonalną kalkulację i analizę kosztów własnych, natomiast poszczególnym czynnikom kosztów produkcji bardzo mało poświęca się uwagi. Z materjałów, zebranych na miejscu i w formie pisemnych ankiet, komisja ustala, że robocizna wynosi od 29.2 do 45 proc. ogółu kosztów, świadczenia do 45, jednak największy odsetek robocizny przypada na cegielnie ręczne. Ceny sprzedażne cegły najniższe są w województwie śląskiem.

Koszty przewozu cegły na budowę podrażają ten materjał niewspółmiernie; n. p. koszt przewozu cegły z cegielń podmiejskich do Warszawy wynosi 50 proc. jej wartości, a przy przewozie kolejowym koszt ten redukował się prawie o 2/3. Komisja Ankietowa wypowiada się za obniżeniem stawek taryfowych na cegłę, idącą z zachodu na wschód ze względu na mniejszą sieć cegielń na wschodzie oraz duże koszta transportu z cegielń lokalnych.

W rezultacie komisja stwierdza, że w województwach wschodnich ilość i rozmieszczenie geograficzne cegielń jest newystarczające, województwa centralne wymagają wzmożenia sieci ich, dlatego komisja uważa za wskazane popieranie inicjatywy prywatnej.

Gospodarka drogowa w Polsce.

„Przegląd Techniczny“ w zeszycie 5 z 1 lutego 1928 poświęca naszej gospodarce drogowej za ubiegły rok artykuł, z którego wynika, że realne prace przygotowawcze do radykalnego uzdrowienia niedomagań powojennych na drogach i do dalszej rozbudowy sieci drogowej rzeczywiście posunęły się naprzód.

Zagadnienie zreorganizowania gospodarki drogowej i dostosowania jej do nowych potrzeb ustawicznie wzrastającego ruchu, zwłaszcza mechanicznego, stało się po wojnie światowej w całej Europie jednem z najważniejszych zagadnień gospodarczych. W Polsce zagadnienie to jest podwójnie trudne, gdyż istnieje potrzeba budowy licznych dróg nowych.

W Niemczech na 1000 mieszkańców przypada 4.7 km dróg o twardej nawierzchni, we Francji 14.4 km, w Polsce zaledwie 1.6 km.

Wszystkie istniejące drogi publiczne w Polsce są podzielone w następujący sposób: drogi główne t. j. tranzytowe, ogólnej długości 17.400 km; są one upaństwowione i utrzymywane przez Państwo. Pozostałe drogi są podzielone na wojewódzkie, powiatowe i gminne. Skarb państwa przyczynia się tylko w nieznacznej mierze do ich utrzymania przez udzielanie zapomóg. Ogólna długość dróg bitych Polski wynosi 38.730 km.

Wzrost kwot, przeznaczonych przez Rząd na gospodarkę drogową jest stałym, aczkolwiek zbyt powolnym. Wr. 1925 przeznaczono na ten cel 27.7 miljonów złotych, w r. 1926 31.2 mil. zł, a w r. 1927 38.3 mil. zł. Daje to 2000 zł na km drogi.

Budowa nowych dróg postępuje bardzo powolnie, a mimo to w r. 1927 dawał się już odczuwać brak odpowiednich materjałów, czemu starano się zapobiec przez otwarcie nowych kamieniołomów i wzmocnienie eksploatacji w istniejących.

Przeprowadzono z wielką starannością pomiary ruchu na licznych odcinkach, z czego wynika, że ruch na dobę wynosi w przybliżeniu 370 ton, ale na niektórych odcinkach dochodzi nawet do 4240 ton. Ruch samochodowy wynosi 7% ogólnego, ale są odcinki, na których dochodzi i do 50%. W r. 1925 liczyliśmy ogółem 15.186 samochodów, w r. 1927 liczba ta wzrosła do 22.191.

Największy procent ruchu na dobę przypada na były zabór pruski.

Kiedyż dojdziemy do sieci dróg tak gęstej jak w Anglji, która posiada 285 000 km. dróg z budżetem 230 milj. zł rocznych na nie wydatków!

Rumunja buduje huty szklane
z udziałem kapitału czeskiego.

Jak wiadomo, Rumunja jest poważnym rynkiem zbytu dla naszego szkła, który jednak może stracić dotychczasowe znaczenie. Ostatnio bowiem w Bukareszcie pod firmą „Siedmiogrodzka Huta Szkła“ S. A. założono nową fabrykę z kapitałem akcyjnym 10.000.000 lei. W założeniu tej abryki biorą udział: Manufactures des Glaces de Saint Gobain, firma Chauny et Cireg w Paryżu, holenderska fabryka Nouvelle Societé de Glacieries Neerlandaises, czeska huta szkła w Bilinie Engels et Co., bukaresztański bank Saporta, oraz przemysłowcy A. Bercovitz, Th. Nicolau i P. Bratescu. Nowo założona fabryka jest spółką pokrewną Dicsösentmarton — siedmiogrodzkiej hucie szkła, która, jak wiadomo, należy do koncernu Saint-Gobain.

Z rynku materjałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

MATERJAŁY BUDOWLANE.

Poznań, 22. 6. Firma Gustaw Glaetzner, Centrala materjałów budowlanych i dachówek, notuje następujące ceny: Cegły murarskie „iłówki" za tysiąc sztuk 70,00 zł, loco cegielnia; cegły murarskie tonówki za tysiąc sztuk 75—85 zł, loco cegielnia; dachówki za tysiąc sztuk 150,— zł loco cegielnia; wapno budowlane za 100 kg. 3,80 dla odsprzedawców, a 4,00, dla konsumentów loco Wapienna lub Piechcin; cement portlandzki za 100 kg. 7,00 zł, loco cementownia wyłącznie opakowania, osobno za beczkę 3,40 zł, za worek papierowy 0,40 zł. Wszystkie następne ceny rozumieją się loco składnica w Poznaniu: Cement portlandzki za beczkę 180 kg. 21,50 zł; za beczkę 200 kg. 23,50 zł; za worek 50 kg. 6,50 zł; wapno budowlane za 50 kg. 2,60 zł; wapno hydrauliczne za beczkę 150 kg. 12,00 zł; papę dachową m. kw. nr. 80 1,25 zł; nr. 100 — 1,03 zł; nr. 125 — 0,87 zł; nr. 150 — 0,75; nr. 175 — 0,67 zł; nr. 200 — 0,60 zł; papa izolacyjna za metr kwadratowy 3,30 zł; za przykrojenie podług miary 10 proc. zwyżki; smoła destylowana za 100 kg. brutto za netto 40,00 zł; lepnik za 100 kg. brutto za netto 42,00 zł; trzcina sufitowa w wałkach po 20 Okw. m. z drutem cynkowanym za wałek 4.50 zł; z drutem żarzonym 4.20 zł; przy dostawach całowagonowych ceny odpowiednio niższe.

Bydgoszcz, 22. 6. Firma „Impregnacja" notuje następujące ceny. Papa dachowa Nr. 80 za 10 mtr. kw. zł 11,40, Nr. 100 zł 8,50, Nr. 125 zł 7, Nr. 150 zł 6, Nr. 175 zł 5,40, Nr. 200 grubo-piaskowana zł 5,25, Nr. 200 miałko piaskowana zł 4,75. Papa izolacyjna za 1 mtr. kw. zł 2,50. Smoła drzewna I gat. za 100 kg. netto 45, smoła drzewna II gat. zł 25, smoła z węgla kamiennego za 100 kg. netto zł 34, smoła żywicowa zł 40 za 100 kg. netto. Lepnik za 100 kg. netto zł 34. Karbolineum za 100 kg. netto 48,50, cement za beczkę 180 kg. zł 22,50, kreda za 100 kg. zł 8,90, wapno za 100 kg. loco wapienniki zł 5,20, gips murarski za worek 75 kg. zł 6,50, gips sztukatorski za worek 75 kg. zł 7,50 trzcina za rolkę 20 kw. mtr. zł 4, cegła zł 85 za 1000 sztuk, dachówka zł 170 za 1000 szt., gąsiory zł 1,20 za 1 sztukę. Cegła szamotowa wyrób angielski zł 0,42 za 1 sztukę, wyrób niemiecki zł 0,50 za 1 sztukę — wyrób niemiecki L. B. 2 0,60 za 1 szt. Papiaki za 16 kg. zł 21,50, trzciniaki za 16 kg. zł 20,50. Splisy zł 5 za 1000 szt.

ASFALT.

Ceny różnych gatunków asfaltów przedstawiają się na rynku warszawskim następująco: asfalt budowlany (lany) za metr kwadratowy wykonanej powierzchni o grubości ¾ cala — 7 zł, 1 cal — 9—9,50 zł, 1½ cala — 14 zł, 2 cale — 17—18 zł. Asfalty z pierwszorzędnego surowca kalkulują się od 10—15 proc. drożej. Asfalto-beton kosztuje 18 zł (cena zasadnicza) za 1 metr kwadratowy gotowej jezdni, grubości 2 cale. Instytucje rządowe i samorządowe płacą obecnie przedsiębiorstwom budowlanym za 75 proc. wartości materjał po dostarczeniu ich na plac budowy, resztę zaś po zakończeniu robót i przyjęciu przez komisję. Za robociznę zaś płacą w miarę postępowania robót. Prywatne roboty asfaltowe są obecnie wykonywane za pokryciem 25—50 proc. należności w gotówce po wykończeniu robót przez przedsiębiorcę, a resztę na weksle z terminem dochodzącym od 2—5 miesięcy.

METALE I WYROBY METALOWE.

Warszawa 22. 6. „Elibor" S-ka Akc. Handlowo - Przemysłowa Ł. J. Borkowski, Warszawa, Mazowiecka 11, notuje następujące ceny loco skład (w zł za 1 kg.): Cyna Banca 14,80, aluminium 5,10, ołów 1,40, blacha cynkowa 1,70, blacha ocynkow. 1,20, blacha dachowa żelazna 0,99, żelazna 0,47, belki 0,52, hufnale 31 za skrzynię, cement 20,50 za beczkę; cegła ogniotrwała 0,22 za 1 sztukę, karbid 68,00 za 100 kg. Węgiel górnośląski gruby i kostka zł 44,00 za tonę.

Warszawa, 22. 6. Dom Handlowy A. Gepner w Warszawie, Grzybowska 27 notuje nast. ceny orjentacyjne za 1 kg. w zł: cyna Banka w blokach 13, ołów hutniczy 1,20, cynk hutniczy 1,40, antymon 2,60, aluminium 5,10, blacha cynkowa — cena zasadnicza 1,60, blacha miedziana — cena zasadnicza 4,40, blacha mosiężna 3,60—4,50.

Katowice, 22. 6. Z pośród różnych działów przemysłu metalowego, odlewnie metali znajdują się w dobrym stanie zatrudnienia. Są poważne zamówienia na armatury i części odlewnicze precyzyjne. Ceny odlewów utrzymują się, wynosząc loco odlewnia za 1 kg. w złotych: mosiądz (pręty lub tuleje) 3—3,10, bronz (ditto) 3,40—3,50, odlewy bronzowe 3,60—3,80, bronz fosforowy (pręty lub tuleje) 3,90 do 4, odlewy 4,20—4,40, bronz manganowy kuty o wielkiej wytrzymałości 4,70—4,90, najlepszy bronz kuty djamentowy o wytrzymałości do 100 kg. 15, miedź kuta okrągła ponad 20 m-m grubości fr. szw. 3,10, miedź płaska grubości ponad 20 m-m fr. szw. 3,90. Za cieńsze wymiary dochodzi odpowiednia dopłata.

Katowice 22. 6. Zapotrzebowanie na blachę cynkową nie wykazuje zbyt znacznego wzrostu, spodziewano się przy większem ożywieniu przemysłu budowlanego poważniejszych zamówień.

Ceny loco przy zamówieniu do 30 ton — dol. 33,10, przy zamówieniach większych — dol. 33.

Nowy-Bytom, 22. 6. Surówka odlewnicza Huty Pokoju Nr. 1 (Friedenshütte, P. G. S. — reprezentacja Spółka Akcyjna Józef Wdowiński w Warszawie, Sienna 11, cena za tonę 210 zł, loco stacja Nowy-Bytom.

Berlin, 22. 6. Ceny w markach niemieckich za 100 kg. Miedź elektrolityczna, dostawa cif Hamburg, Brema lub Rotterdam (za 100 kg.) 139½, Oryginalne aluminium hutnicze 98—99 proc. w blokach, sztabach walcow. i ciągnion. 190, dtto w sztabach walcow. i ciągnion. 194, Nikiel czysty 98—99 proc 350, Antymon Regulus 89—94.

ZŁOTY W DNIU 22 CZERWCA 1928 ROKU.

Gdańsk przekaz 57,45—57,60, gotówka 57,47—57,62, Londyn przekaz 43,50, N.-Jork przekaz 11,25, Berlin przekaz na Warszawę — 46,80—47,00, przekaz na Katowice 46,80—47,00, przekaz na Poznań 46,80—47,00, gotówka grube 46,70—47,10, gotówka drobne 46,60—47,00, Zurych przekaz 57,17½, Budapeszt gotówka 64,10—64,40, Bukareszt przekaz 18,20, Wiedeń przekaz 79,50—79,78, Ryga przekaz 58,65.

◆ PRZETARGI ◆ SUBMISJE ◆ LICYTACJE ◆

KONKURS.

Magistrat m. Rybnika ma zamiar wybudować nową rzeźnię miejską.

Zainteresowane firmy zechcą swe oferty składać do dna 25-go lipca 1928 r. w Miejskim Urzędzie Budowlanym w Rybniku przy ul. D-ra Grażyńskiego 7, gdzie również udzieili się bliższych informacyj.

PRZETARG.

Fundusz Kwaterunku Wojskowego ogłasza przetarg nieograniczony na budowę domu oficerskiego w Jarosławiu na terenie przy Rejonowym Zakładzie Żywnościowym przy ul. Poniatowskiego.

Termin składania i otwarcia ofert w środę, dnia 4 lipca o godz. 13-tej.

Roboty zostaną oddane za sumę ryczałtową, stałą przez cały czas budowy.

Plany, kosztorys i warunki szczegółowe można otrzymać w kancelarji F. K. W., Warszawą, Żoliborz, ul. 5miała 31.

Komitet Budowy Państwowego Gimnazjum w Chrzanowie ogłasza niniejszem

PRZETARG

na wykonanie:

1. konstrukcji klatki schodowej wewnętrznej łącznie ze stopniami,
2. instalacji wodociągów w całym budynku, łącznie ze studnią wierconą.

Termin składania ofert wyznacza się do godziny 12-tej w południe, dnia 2 lipca 1928, w biurze Dyrekcji Gimnazjum Państwowego w Chrzanowie.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Katowicach zwraca uwagę na mający się odbyć w dniu 4 lipca 1928 r.

PRZETARG PUBLICZNY

na instalację wodociągową na stacji Makoszowy. Szczegóły przetargu ogłoszono w „Monitorze Polskim“ Nr. 140 z dnia 20 czerwca brż i w „Epoce“ Nr. 169 z dnia 20 czerwca 1928 r.

SPRZEDAŻ LICYTACYJNA

około 800 m^3 drzewa miękkiego, dnia 5-go lipca 1928 roku przed południem w Magistracie w Żywcu.

Do L. IV. 1837/28.

PRZETARG PUBLICZNY.

Dyrekcja Robót Publicznych w Krakowie rozpisuje przetarg publiczny **na budowę 2 filarów mostu** na Sole w Kobiernicach na fundamentach kesonowych z uwagą, że przyjęcie oferty zastrzeżone jest Ministerstwu Robót Publicznych. Termin składania ofert do Wydziału Drogowego, Dyrekcji Robót Publicznych, Kraków, Rynek, Krzysztofory II-gie p., upływa we wtorek, dnia 10 lipca 1928 r., godzina 11, poczem nastąpi otwarcie ofert.

PRZETARG.

Dowództwo 2 pułku lotniczego w Krakowie—Rakowice, ogłasza na dzień 9 lipca 1928 r. godzina 9-ta sprzedaż w myśl przepisów gospodarczych O-II następujących materjałów:

Z działu metalurgicznego:
około 9 500 kg. różnych metali,
około 2 250 kg. różnych śrub,
około 700 m. lin stalowych.

Z działu tekstylnego:
około 800 kg. rónżych materjałów.

Z działu elektrotechnicznego:
około 300 kg. kabli i sprzętu.

Narzędzi różnych 4 100 szt.

Oferty na poszczególne grupy materjałów należy składać w kopertach zalakowanych do godziny 8-mej, dnia 9 lipca 1928 r. w Komendzie Parku 2 pułku lotniczego w Rakowicach.

Magistrat miasta Kowla rozpisuje

PRZETARG OFERTOWY

na:

1. urządzenie elektrowni miejskiej,
2. urządzenie rozdzielni,
3. urządzenie sieci podziemnej wysokiego napięcia,
4. budowę gmachu elektrowni miejskiej,
5. dostarczenie dźwigu (krana) o nośności 6 ton,
6. dostarczenie konstrukcji żelaznej dachowej.

Termin składania ofert do p. p. 1—3 upływa dn. 9 lipca 1928 o godz. 12tej, zaś do p. p. 4—6 11 lipca o godz. 12-tej. Otwarcie ofert nastąpi w tychże dniach ogodz. 12—13.

Wszystkich informacij, dotyczących przetargu, udziela Wydział V Magistratu w godzinach urzędowych. Tamże można przeglądać projekty, kosztorysy i warunki szczegółowe. Materjały te mogą być nabyte przez oferentów na własność w miarę możności i po każdorazowem porozumieniu się z Magistratem.

Burmistrz m. Kowla:
(—) **Drojanowski.**

W myśl ogłoszenia, umieszczonego w „Monitorze Polskim“ rozpisuje się ponownie

PUBLICZNY PRZETARG

na wykonanie nadbudowy II. piętra na budynku mieszkalnym „C“ na stacji Kraków—Płaszów.

Warunki wykonania budowy i inne załączniki można przeglądać a formularze ofertowe, plany i opis budowy nabywać po 5 zł od dnia 15 czerwca 1928 w Wydziale III (Drogowym) drzwi Nr. 195 Dyrekcji Kolei Państwowych w Krakowie.

Oferty przyjmuje Sekretarjat Prezydjum Dyrekcji najpóźniej do 12 lipca 1928 r. godziny 12-tej w południe.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Krakowie.

L. III-2772.

Urząd Wojewódzki, Dyrekcja Robót Publicznych w Krakowie ogłasza niniejszem

PRZETARG

na następujące roboty przy budowie Akademji Górniczej w Krakowie:

a) Wykonanie drzwi w robocie stolarskiej i ślusarskiej;
b) wykonanie posadzki z parkietów dębowych;
c) oszklenie okien.

Kraków, dnia 21 czerwca 1928.

Dyrektorf Robót Publicznych:
Inż. Henryk Dudek, mp.

Śruby drewniane z płaskiemi główkami 6104
Czworokątne i spiczaste łopaty } krajowy wyrób
Łopaty do piasku }
Okrągłe i toczone gwoździe 1/2—2"
Żelazne ćwieki do obuwia
Wojskowe gwoździe do obuwia itd. itd.
wysprzedaje najtaniej
Landwirtschaftl. Zentralgenossenschaft
Spółdz. z ogr. odp. **Poznań.** — **Filja Bydgoszcz.**
Tel. 374,291 — Dworcowa 30. I. p.

W celu opróżnienia składów
10—20 proc. poniżej własnych kosztów do sprzedania:
Pługi Ventzkiego, parowniki do ziemniaków, **siewniki** (dryle) 2 i 2 1/2 m. szer., 4 nowe i 1 używ. **kosiarki do trawy,** 1 nowa **wiązarka** (Deering), 1 nowy **rozsiewacz łańcuchowy** do nawozów sztucznych 3 m. szer, 2 **siewniki szeroko-rzutowe** (Beermann).
Łaskawe oferty uprasza się skierować do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego" pod nr. 5959

Okazyjnie tanio sprzedam
pług parowy Rud. „Sacka"
w komplecie w najlepszym stanie prawie że nowy, dotychczas pracował 3 sezony. Rok budowy 1918, 12 Atm.
Fabryka Maszyn Fr. Gołąb, Koźmin (Wlkp.)
TELEFON NR. 51
6086

TRAKTOR LANZA
20 KM. parowa samoidąca lokomobila wentylowa, sprzedaje okazyjnie
Inż. F. Dawidowicz, Częstochowa, Aleja 31
6093

6118
DYNAMO
prądu stałego 110 W., 100 K. W. fabrykatu „SIEMENS-SCHUCKERT" mało używane sprzeda **Józef Rowiński,** Przedsiębiorstwo Elektrotechniczne **w Stanisławowie.**

Do sprzedania

ruchoma lokomobila parowa Wolf'a, ca 20 KM.	**7000 zł**
3 używ. parowe młocarki	**4500 zł**
1 używ. kocioł parowy 5 atm. 34 m² pow. ogrz.	**3200 zł**
1 leżąca maszyna parowa, ca 10 KM.	**2800 zł**

Zgłoszenia: **Bruno Riedel, Chojnice, Pomorze**
5960

Sprzedam
maszynę do wyrobu cegły
sztancowanej (ręczno-maszynowej), fabr. C. Wulff, syst. Dornbusch, z dwoma sztancami do dużej produkcji w dobrym stanie. 6108
Wład. Kusiński, Warszawa, Furmańska 14.

NSP

OKAZJA.

Mamy do oddania natychmiast ze składu naszego w POZNANIU, używane, lecz gruntownie wyremontowane

Lokomobile
6052

1. **Lanz nr. 6235, 7 atm., 10 KM., r. 1895.**
2. **Dehne nr. 1271, 8 atm., 10 KM., r. 1908.**
3. **Garrett Smith nr. 4917, 7 atm., 12 KM., r. 1900.**
4. **Marshall nr. 39061, 7 atm., 10 KM., r. 1903.**
5. **Ransomes nr. 18219, 7 atm., 12 KM., r. 1903.**
6. **Marshall nr. 61979, 8 atm., 10 KM., r. 1913.**
7. **Epple Buxbaum nr. 251, 6 atm., 5 KM., r. 1889.**
8. **Epple Buxbaum nr. 1691, 8 atm., 5 KM., r. 1905.**
9. **Jaehne nr. 769, 10 atm., 5 KM., r. 1909.**
10. **Wolf nr. 989, 7 atm., 8 KM., r. 1888,**

oprócz tego do oddania kilkanaście nieremontowanych, lecz nadających się do remontu lokomobil w cenie 800 do 2.000 zł.

Młocarnie

11. **parowa Lanz nr. 79224, 60×22,**
12. **parowa Marshall nr. 10158, 54×20,**
13. **parowa Ruston Proctor nr. 11762, 60×22,**
14. **parowa Marshall nr. 13917, 60×22,**
15. **motorowa Standard, 66×17,**
16. **motorowa Mayfarth, 66×16,**
17. **motorowa Hofherr Schrantz nr. 15966, 28×18,**
18. **motorowa Epple Buxbaum nr. 1929, 54×17,**
19. **motorowa Jaehne, 68×18.**

Maszyny Parowe

20. **leżąca Twerdy-Bielitz 8 KM,**
21. **leżąca Alborn-Hildesheim, 8 KM.,**
22. **leżąca Schoenemann u. Co., 20 KM.,**
23. **leżąca Laass u. Co., 35 KM.,**
24. **stojąca 4—5 KM., fabrykat nieznany.**

Silniki i Traktory

25. **2 stałe benzynowe Banachet, 1 KM.,**
26. **przewoźny benzolowy Paul-Landberg, 6 KM.,**
27. **traktor Hansa-Lloyd, 35/40 KM., benzol lub nafta,**
28. **benzynowa łódź motorowa, 10 do 12 osób,**
29. **traktor ropny Lanz-Felddank, 38 KM., z pługiem 4 skibowym do głębokiej i 10 skibowym do płytkiej orki.**

Oprócz tego mamy
do oddania szereg innych **maszyn** dla Rolnictwa i Przemysłu, jak: **prasy do słomy,** na sznurek i drut (Welgera, Klingera), **kotły parowe, pompy mechaniczne i t. p.**
Informacje wprost w firmie

Nitsche i S-ka
Fabryka Maszyn, Poznań
tel. 6043, 6044, 6906, Kolejowa 1-3.

Do sprzedania:

5 pił taśmowych o średnicy tarczy 360 mm ∅ na łożyskach kulkowych.

1 heblarka, dykciarka 600 mm szerokości na łożyskach metalowych.

Stan maszyn dobry.

Zgłoszenia do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 6119.

TRAK

600 mm. rozpiętości, dolny napęd, prawie nowy, kompletny, okazyjnie do sprzedania.

Inż. Z. i J. Klotz, Bydgoszcz
Grodzka 30 **Telefon 15-45**

6083

Maszynę parową

10—12 MK. na 5 atm. ciśnienia używaną w dobrym stanie kupimy. Oferty **R. Jaworski i Synowie „KRAJ“, Stanisławów.** 6117

„URSUS“ - MOTOR

na ropę, ca 50 K. M. z kompresorem, tanio do sprzedania

Hugo Chodan, dawn. Paul Seler
Poznań, ul. Przemysłowa 23.

6095

Sprzedam okazyjnie 6094

TOKARNIĘ POCIĄGOWĄ

3000 — 500×300 mm waga 2500 kg, wiertarkę słupkową ∅ 18 mm
W. Popielewski, Dźwierzno Małe, p. Łobżenice, pow. Wyrzysk

Technicznie wyszkoleni Panowie, posiadający stosunki z odlewniami, fabrykami armatur itp. we wszystkich Województwach, poszukiwani jako

zastępcy

za prowizją. Oferty w niemieckim języku do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 6101.

SPECJALISTA

organizator fabrykacji toczonych osi wozowych, bryczkowych i powozowych z równoczesną długoletnią praktyką jako **kierownik magazynu** i korespondent polsko-niemiecki poszukuje posady, miejscowość obojętna. Łaskawe zgłoszenia do admin. „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 5942.

5144 Kupię 35 do 40 mtr. 6115

rur wiertniczych

szerokości 400 m/m używanych. — Wiadomość: **Karol Jasiński Łódź, Pomorska 47.**

Poszukujemy parową

lokomobilę przemysłową

w dobrym stanie 80—100 K. M. 6106

Młyn Parowy, Mogilno.

Kupię 6109

prądnicę prądu stałego

115 volt, 150 koni, **parową maszynę** nowszego typu, bez kondensacji, 200 koni, używane lecz w dobrym stanie.

Kusiński, Warszawa, Furmańska 14. Tel. 55-41.

Kupimy

1 banię powietrzną

(Druckwindkessel) około 2 m³, zawartości 6 atm. ciśnienia, nową lub używaną w dobrym stanie. Oferty do adm „Rynku Metalow. i Maszyn.“ pod nr. 6111.

Wytwórnia „MARS“

w Rzeszowie, tel. 24,

kupi używaną 6110

lokomobilę

90—100 HP przemysłową — w dobrym stanie, kompletną. Prosimy o szczegółowe oferty z podaniem pełnej charakterystyki, roku budowy, ceny oraz warunków płatności.

MASZYNĘ PAROWĄ

stojącą, na 8 atm. z kondensacją, lub bez na 700 HP.

o r a z

GENERATOR 400 Kw.

na prąd zmienny 50 okresów w dobrym stanie kupimy. Oferty pod: T. S. T. do Biura Ogłoszeń, Teofil Pietraszek, Marszałkowska nr. 115, w Warszawie.

6123

Kupię

prasę frykcyjną śruba 120 mm i ekscentryczną trybową, uderzenie 60 ton, nową lub używaną. Of. do adm. „Rynku Met. i Masz.“ pod nr. 6096.

„R. Met.“

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW:

CENY OGŁOSZEŃ: $^1/_1$ str. 130 zł, ½ str. 75 zł, ¼ str. 45 zł, $^1/_8$ str. 25 zł, $^1/_{16}$ str. 15 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III str. 30% dopłaty. W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Ogłoszenia z zagranicy oblicza się według osobnej taryfy. W wydaniach specjalnych obowiązuje taryfa inna. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestjach spornych miarodajny jest Sąd Powiatowy (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

Redaktor naczelny przyjmuje od 12—13 z wyjątkiem soboty.